

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra psychologie a patopsychologie

Bakalářská práce

Tereza Vyskočilová

Kyberšikana - informovanost u žáků 2. stupně ZŠ

Vedoucí práce:

Olomouc 2015

PhDr. Kamila Holásková, Ph. D.

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně za použití literatury a pramenů uvedených v závěru práce.

V Olomouci dne 26. března 2015

.....

Chtěla bych poděkovat paní PhDr. Kamile Holáskové, Ph.D., vedoucí práce, za její cenné rady, podněty, připomínky, vstřícnost, čas a trpělivost.

Obsah

Úvod	7
Teoretická část.....	8
1 Agrese a agresivita.....	8
1.1 Agrese	8
1.1.1 Druhy agrese.....	9
1.1.2 Faktory agrese	11
1.2 Agresivita.....	11
1.2.1 Druhy agresivity	11
2 Šikanování	12
3 Šikana	13
3.1 Druhy šikany	13
3.2 Stádia šikany	14
3.3 Známky šikany.....	15
3.4 Příčiny šikany	15
3.5 Aktéři šikany.....	16
3.5.1 Oběť	16
3.5.2 Agresor	17
3.5.3 Přihlížející strana	18
3.5.4 Znaky šikany	18
3.5.5 Typologie obětí.....	19
4 Kyberšikana	19
4.1 Způsoby kyberšikany	20
4.2 Projevy kyberšikany	21
4.3 Specifika kyberšikany	22
4.4 Prevence kyberšikany	23
4.5 Obrana před kyberútoky	23
5 Vybrané psychické problémy u dětí související s šikanou a kyberšikanou.....	24
5.1 Odmítání školy.....	24
5.2 Drogové závislosti	25
5.3 Deprese u dětí	25
5.4 Poruchy příjmu potravy	26

Praktická část.....	27
6 Cíle výzkumu.....	27
7 Charakteristika výzkumného vzorku.....	27
8 Techniky sběru dat.....	28
9 Analýza výsledků dotazníkového průzkumu.....	30
9.1 Pohlaví.....	30
9.2 Jak často jste připojen/a k internetu?.....	31
9.3 Co obvykle děláte na internetu?.....	32
9.4 Slyšel/a jste někdy o kyberšikaně?.....	33
9.5 Co si představujete pod pojmem kyberšikana?.....	34
9.6 Uveďte způsoby kyberšikany, které znáte.....	35
9.7 Kde jste se dozvěděli o pojmu kyberšikana?.....	36
9.8 Stal/a jste se někdy obětí kyberšikany?.....	37
9.9 Jak jste řešili situaci, pokud jste se stali obětí kyberšikany?.....	38
9.10 Víte, jak se ubránit před kyberšikanou?.....	39
9.11 Zabránil/a jste někdy kyberšikaně?.....	40
9.12 Použil/a jste někdy kyberšikanu na svého kamaráda/ kamarádku?.....	41
9.13 Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ANO, napište důvod tohoto jednání..	42
9.14 Od kolika let používáte mobilní telefon?.....	43
9.15 Od kolika let používáte internet?.....	44
9.16 Komunikujete pomocí internetu s cizími osobami?.....	45
9.17 Ověřujete si na sociálních sítích pravdivost profilu, než si s danou osobou začnete psát o soukromých věcech?.....	46
9.18 Naboural se vám někdy někdo na sociální síť a využil to proti vám?.....	47
9.19 Uvádíte na svůj profil (na Facebook, Lide.cz, apod.) svoje osobní údaje?.....	48
9.20 Slyšel/a jste někdy, že by učitel použil kyberšikanu vůči žákovi?.....	49
9.21 Pokud jste někdy slyšeli o kyberšikaně učitele vůči žákovi, napište jakou formou.	50
9.22 Myslíte si, že by se ve školách měla rozšířit pomocí besed, přednášek atd. prevence kyberšikany?.....	51
10 Diskuze.....	52
Závěr.....	54
Seznam použité literatury.....	55
Seznam příloh.....	57

Příloha 1 - Trestní zákoník

Příloha 2 – Dotazník

Anotace

Úvod

V dnešní době je využívání informačních a komunikačních technologií považováno za zcela běžnou věc. Rozmach těchto technologií je v poslední době obrovský. Internet se pro nás stal každodenní rutinou, něčím, bez čeho si neumíme představit život. Internet a všechna tato moderní média nám poskytují velké množství nových možností. Ale zároveň to s sebou nese velká rizika. Užívání těchto moderních technologií však může sklouznout k jejich zneužívání - kyberšikaně. Jedná se o téma, které je stále častěji řešeno jak na školách, v mediích, tak i mezi lidmi. Každý z nás o pojmu kyberšikana již slyšel, ale jen málokdo ví, jak se před ní bránit, nebo jak se zachovat, pokud jsme její obětí.

Proto jsem si pro svoji bakalářskou práci vybrala právě toto téma – informovanost žáků 2. stupně ZŠ o kyberšikaně. Cílem práce je poukázat, jak vážným problémem kyberšikana může být. Velký důraz by měl být kladen zejména na jeho prevenci. Kyberšikaně by se měla věnovat velká pozornost nejen na školách, ale i v celé společnosti. Svoji práci jsem rozdělila na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se věnuji vysvětlení pojmů, jako jsou agresivita, šikana a kyberšikana. Tyto pojmy spolu velice úzce souvisí a setkáváme se s nimi každý den v běžném životě. V praktické části jsem zvolila metodu dotazníku, jehož cílem je zjistit, jak dobře jsou žáci 2. stupně základní školy informováni o této problematice. Průzkum jsem prováděla na Fakultní základní škole Tererovo nám. 1 v Olomouci.

Teoretická část

1 Agrese a agresivita

Agrese a agresivita jsou pojmy, které v běžném životě používáme. Každý z nás je zná, ale ne každý nám dokáže vysvětlit jejich rozdíl. Každý z nás si pod těmito pojmy představí něco jiného. Tyto dva termíny jsou často zaměňovány a spojovány v jeden. Proto se pokusím je přiblížit.

1.1 Agrese

Agrese (z lat. *agressio*, výpad, útok) je v psychologicko-sociologickém pojetí chování, které se projevuje záměrným poškozováním a náhlým omezováním jiné osoby nebo věci. V případě osoby nemusí dojít ani k fyzickému kontaktu, agrese se projevuje fyzicky, verbálně či myšlenkově.¹

Čapek (2008) označuje agresi jako formu chování, jejímž záměrem je někoho poškodit nebo mu ublížit, případně donutit nějakou osobu, aby vyhověla požadavkům agresora.

Podle Dařílka (2013) se agrese vymezuje jako záměrné chování, kde je cílem poškodit jinou osobu.

Podle Nakonečného (1997) jde u agrese o činy, které mohou být motivovány třemi hledisky:

- frustrací či strachem,
- chtíčem vyvolat strach či útěk druhých,
- tendencí prosadit vlastní záměry či zájmy.

Nakonečný (1997) říká, že je třeba rozlišovat dva druhy agrese:

- „zlobná agrese“ - ta směřuje k poškozování případně ničení svého objektu, má pudový původ,
- „instrumentální agrese“ - je naučná, cílem je pouze vyvinutí tlaku na její objekt.

¹ Wikipedie. [online]. [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Agrese>

1.1.1 Druhy agrese

Agresi můžeme rozdělit z několika hledisek. Já jsem si vybrala rozdělení agrese, které uvádí Michal Kolář (2005). Své poznatky zaznamenal při šetření ve své praxi. Z tohoto rozdělení bude patrné, co agrese je.

Slovní agrese a zastrašování zbraněmi:

- agresori oběti vyhrožují, že ji zabijí - oběšením, zastřelením, ...
- agresori vyhrožují oběti, že ji budou mučit,
- agresori urážejí oběti anonymně - po telefonu, emailem,
- když oběť něco neumí, agresori se smějí její slabosti,
- agresori oběť zesměšňují, vtipkují na její osobu, utahují si z ní, mají nepříjemné a nevhodné poznámky. (Kolář, 2005)

Ignorování oběti:

- agresor předstírá, že oběť neexistuje, neodpovídá na její pozdrav, ignoruje ji, dělá, že ji neslyší. (Kolář, 2011)

Fyzická agrese a používání zbraní:

- agresori oběť pověsí na nějaký předmět (např. na lustr, věšák) a nechají ji viset do té doby, než se oběti objeví rýhy na krku,
- agresori oběť škrtí, dusí kabelem, drátem, provazem, až do vyznačení rýhy na krku a dokonce i do zmodrání obličeje,
- oběť je přidušena igelitovým sáčkem na hlavě a agresori vše sledují,
- agresori oběť dusí přikrývkou, polštářem a počítají, jak dlouho oběť vydrží,
- agresori bodají oběť nožem do stehna, hýždí nebo ji „jen“ způsobují řezná zranění,
- agresori se pokouší vyhodit oběť z okna nebo dokonce se zcela vážně pokouší shodit oběť z mostu,
- agresori „vynervují“ oběť tak, že je schopná si ublížit,
- agresori kopou holou nohou nebo botou do oběti,
- agresori položí oběť na desku či lavici a trýzní ji tím, že na oběť zalehnou,
- agresori oběti pomalují propisovacím perem obličej,
- agresori vloží oběti cukrovinky do vlasů, její oblečení polijí limonádou. (Kolář, 2005)

Dále druhy agrese podle Dařilka (2013) lze klasifikovat z různých pohledů:

- podle použité formy agrese,
- podle objektu, který byl napaden,
- podle subjektů agrese (muži x ženy, jedinec x skupina apod.),
- podle příčin agrese.

Dařilek (2013) popsal nejčastější druhy agrese, se kterými se můžeme setkat.

- Fyzická agrese - využívá k agresivnímu chování jak části těla (ruce, nohy, zuby), tak i nástroje všeho druhu.
- Verbální agrese - agresor využívá verbální projevy (nadávky, vyhrožování, manipulace, apod.).
- Neverbální agrese - zahrnuje agresivní gesta, výrazy tváře, křik.
- Přímá agrese - napaden je cílový objekt agrese.
- Nepřímá agrese - je napadeno něco, co souvisí s cílovým objektem (poškozená věc, myšlenka apod.).
- Aktivní agrese - agresor projevuje agresivní chování (např. udeří spolužáka).
- Pasivní agrese - agresor projevuje pasivně agresivní chování (např. nepustí žáka do třídy).
- Reaktivní agrese - základem je afekt vzteku, zlosti, agrese bývá promyšlená a okamžitá.
- Instrumentální agrese - je plánovaná, promyšlená, bez afektu či vzteku.
- Vyprovokovaná agrese - jedinec je nějakým podnětem nebo situací nucen použít agresi (sebeobrana).
- Nevyprovokovaná agrese - jedinec reaguje spontánně agresivně, bez intenzivního podnětu (např. pro radost).
- Užitková agrese - u této formy jsou usmrcována hospodářská zvířata.
- Rodičovská agrese - rodič brání svého potomka nebo jiné příbuzné proti útoku.
- Vandalismus - jsou poškozovány hmotné věci (lavice, učebnice apod.).
- Sadistická agrese - agrese je realizovaná např. pomocí kresby, literárního díla apod.
- Lobbing – jedná se o agresi na pracovišti mezi podřízenými.

- Nemotivované násilí - agrese bez zjevné příčiny, oběť a agresor se setkávají poprvé, neznají se, oběť neprovokuje agresora.
- Skupinová agrese - skupinové agrese bývají nejbrutálnější (znásilnění, šikana, mučení apod.).
- Agrese na pokyn - týká se zejména příslušníků armády, policie, vězeňské služby, může však být i součástí šikany.

1.1.2 Faktory agrese

D. Wendt (1989) říká, že faktory agrese jsou:

- vrozené podněty - u některých živočišných druhů je to přítomnost jiného příslušníka stejného druhu ve vlastním teritoriu,
- frustrující situace - agrese vyvolávají zákazy, překážky, obtěžování apod.,
- agrese jako naučná reakce na určitou situaci respektive vůči určitým osobám.

1.2 Agresivita

Agresivitou a násilím rozumíme pozorovatelné chování, vedené úmyslem poškodit jiný organismus (zvíře nebo člověka) nebo předmět neživotný. (Fischer, Škoda, 2009)

Agresivní chování z hlediska sociální patologie můžeme definovat jako porušení sociálních norem nebo jako chování omezující práva a narušující integritu sociálního okolí. (Fischer, Škoda, 2009)

Lidská agresivita je také důležitým zdrojem energie, bez které se nemůžeme obejít. A právě tady velmi záleží na rodičích, jak se s ní naučí zacházet a pracovat, aby zajistili to, že dítě nebude agresivitu zneužívat, ale aby tato energie byla usměřována pozitivním směrem a nesměřovala k agresivnímu chování. (Vágnerová, 2011)

Podle Dařílka (2013) je agresivita vymezována nejčastěji jako stabilní vzorec chování, kdy jedinec reaguje nadměrně agresivně na podněty z okolí.

1.2.1 Druhy agresivity

Podle Edelsbergera (2000) rozlišujeme čtyři stupně agresivity, a to podle rozsahu, kterou se agresivita vyznačuje.

1. **Agrese bez vnějších projevů** - je zrádná, protože probíhá pouze v myšlení dítěte a není vidět. Dítě se s tím samo nedokáže vyrovnat s negativními pocity, proto většinou přechází do dalšího stupně agresivity.
2. **Agrese, která se projevívá navenek** - do tohoto druhého stupně agrese se řadí například nadávky, výhrůžky, posměšky nebo hrubé urážky.
3. **Agrese projevující se destruktivním chováním** - v tomto stádiu agrese se jedná například od rozbíjení předmětů, úmyslné ničení přírody, bouchání dveřmi apod.
4. **Fyzické napadení druhé osoby** - jedná se o stupeň nejtěžší, neboť může dojít k ohrožení zdraví jiného člověka.

Tyto stupně většinou nelze rozdělit, dochází k jejich prolínání. Navzájem se doplňují a fungují jako jeden celek.

Tyto dva pojmy spolu souvisí a jsou přímým projevem šikany.

2 Šikanování

Elliotová (1995) popisuje šikanování jako nejobrovitější bolest, kterou může dítě zažít.

Podle Elliotové (1995) může šikanování nabývat mnoha forem. Z fyzického hlediska může jít o strkání, šťouchání, kopání či bití. Devastující vliv mají i slovní urážky, které nezřídka mají sexuální podtext. S takovým verbálním ponižováním není lehké se vyrovnat. Může to vést až k sebevraždě dítěte. V nejhorších případech může dojít až k usmrcení oběti agresorem.

Elliotová (1995) tvrdí, že musíme rozlišovat krátkodobé a dlouho trvající šikanování.

Krátkodobé šikanování je vždy způsobeno obtížnou situací, např.: rozvod rodičů, nový sourozenec, nuda, frustrace, úmrtí příbuzného či domácího mazlíčka. A toto jsou situace, které mohou vést dítě k odreagování se pomocí šikanování druhých. K šikanování může dospět i dítě, které bylo předtím vystaveno nějakému zlomyslnému chování. Jde většinou o odplatu. (Elliotová, 1995)

V dnešním světě internetu je známo na tisíce a tisíce případů šikanování. Lidé by si měli vzít nějaké ponaučení a snažit se výskyt tohoto jednání eliminovat. Nikdy to nepůjde úplně, ale alespoň částečně ano.

Šikanování můžeme také chápat jako dlouhodobé ponižující chováním jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci, který nemůže a ani není schopen ze situace uniknout a nemůže se bránit. (Nevřala, 2005)

3 Šikana

Šikanování je velmi starý pojem, jako lidstvo samo. (Bendl, 2003)

Dařílek (2013) vymezuje šikanu jako záměrnou agresi, kterou realizuje jedna nebo více osob opakovaně vůči někomu jinému. Oběť není většinou schopná se agresorům ubránit. V případě, že je agresorů více, nebo je agresor silný, hovoří se o asymetrii moci. Šikana má obvykle delší časový průběh, ale v současnosti je i tato podmínka relativizována, může jít i o jednorázovou akci, většinou brutálního charakteru.

Šikana je obrazem skryté tváře člověka, což je součástí každého z nás. Každý člověk má v sobě zakódované zvrácené myšlení a krutost. Ale otázkou zůstává, jak každý člověk dokáže ovládat tuto svoji skrytou tvář. (Kolář, 2004)

Dle mého názoru se šikaně nedá úplně zabránit, můžeme se jen snažit ji nějakým způsobem omezit. Dětem by se měl již od malička udávat směr a příklady správného chování. Měli bychom je učit, jak se správně chovat ke svým kamarádům, ale i okolí.

3.1 Druhy šikany

Setkáváme se s různým členěním šikany. Šikana se může objevit v jakékoliv skupině či vrstvě společnosti.

Podle Dařílka (2013) se může objevit šikana jakéhokoliv stupně. V rámci šikany je možno popsat všechny druhy a formy agrese. Nejčastěji ji dělíme na šikanu fyzickou, verbální, kyberšikanu apod.

Dále lze rozdělit šikanu podle různých kritérií, jako je věk, pohlaví, prostředí, sociální skupiny (rodina, škola, policie apod.), ale i podle stádia rozvoje.

Šikanu můžeme rozdělit i na zjevnou a skrytou. Mezi zjevnou šikanu patří fyzické násilí a ponižování (kopání, bití) nebo psychické vydírání. Skrytá šikana se projevuje tím, že agresor vyloučí oběť ze skupiny nebo společnosti.

3.2 Stádia šikany

Stejně jako u agrese máme různá stádia šikany, která se navzájem prolínají. Toto dělení se používá z diagnostických důvodů.

Podle Koláře (2001) dělíme šikanování na tyto stádia:

1. stádium: Zrod ostrakismu - jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře - je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod.
2. stádium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace - v náročných situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako jeho ventil. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Tehdy se manipulace stupňuje a objevuje se zprvu subtilní fyzická agrese.
3. stádium: Klíčový moment - vytvoření jádra - utváří se skupina agresorů, kteří začnou spolupracovat, začnou systematicky šikanovat oběti. Nejdříve se jejich obětmi stávají ti, kteří jsou osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o „slabší“ vrstevníky.
4. stádium: Většina přijímá normy agresorů - v tomto stádiu přichází přijetí norem agresorů, které se stává „zákonem“ skupinky dětí, které je ze strachu poslouchají. I hodní žáci mají strach, že by na sebe mohli upoutat pozornost agresorů.
5. stádium: Totalita neboli dokonalá šikana - v tomto stádiu jsou normy agresorů přijaty všemi, popřípadě téměř všemi členy skupiny, a dojde k totální ideologii šikanování, tzv. stádium vykořisťování. Agresoři sami sebe označí za nadlidi, krále, nacisty a své oběti za podlidi, negry, poddané. Otrokáři využívají na obětech vše, co je využitelné (od materiálních hodnot po jejich tělo, city, rozumové schopnosti, školní znalosti).

3.3 Znamky šikany

Přímé známky šikany:

- posměch: posměšné poznámky na adresu dítěte, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet,
- kritika dítěte, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislným, případně pohrdavým tónem,
- příkazy, které dítě dostává od jiných dětí, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim dítě podřizuje,
- honění, šťouchání, rány, kopání, které nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí,
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout (menší dítě někdy s pláčem).

Nepřímé známky šikany

- Dítě je o přestávkách často samo, ostatní o ně nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá dítě voleno do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li dítě promluvit před třídou, je nejisté a ustrašené.
- Působí smutně, až depresivně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Zhoršuje se jeho školní prospěch, někdy náhle.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rázy, které dítě nedovede uspokojivě vysvětlit. (Říčan, 1995)

3.4 Příčiny šikany

Nikdy nevíme, co přesně se agresorovi odehrává v hlavě a jaký je konečný důvod jeho jednání. Mnohdy se agresori setkávají při dospívání se špatným chováním svých rodičů, které si pak berou s sebou. Může být hodně faktorů, které na agresora působí.

Motivy šikany mohou být

- Touha po moci - agresor si přeje ovládat druhého člověka.
- Motiv krutosti - agresorovi působí potěšení, když vidí druhého trpět.

- Zvědavost - agresora zajímá, jak se oběť bude chovat ve strachu, bolesti a ponížení, k čemu všemu se dá oběť přinutit.
- Nuda a touha po vzrušujících zážitcích - agresor touží po stále silnějších zážitcích, senzaci, k týrání bezbranného ho vede primitivní a zkažená mysl, prostě touha se bavit. (Říčan, 1995)

Příčiny šikany mohou kopírovat příčiny agrese. Aby se však agresivní chování rozvinulo v šikanu, musí se zkombinovat určité okolnosti, které mohou zesilovat pravděpodobnost výskytu šikany:

- narušené vztahy ve skupině - chybí vzájemná tolerance, respekt, ohleduplnost, ochota pomoci mezi žáky,
- výskyt většího počtu agresorů ve skupině - agresori se spojí a začnou šikanovat, nebo existuje jeden silný agresor,
- narušené nebo neexistující vztahy mezi žáky a učiteli - žáci nemají důvěru v učitele, neoznamují mu šikanu,
- nedostatečný výchovný dozor na výletech, internátech apod.,
- brutální výchovné techniky - v rodině s velkou pravděpodobností vyústí v agresi a šikanu,
- sledování mediálního násilí - zejména agresivní počítačové hry apod.,
- vliv skupiny - násilné a zločinné skupiny (gangy, sportovní fanoušci, extrémistické skupiny apod.),
- tradice (armáda, internáty apod.),
- společnost - nepotlačuje agresi, šikanu, sama společnost může šikanovat občany. (Dařílek, 2013)

3.5 Aktéři šikany

V oblasti šikany nikdy není jen jedna nebo druhá strana. Vždy jsou do šikany zapleteny strany tři. Účastníci šikany se dělí na oběť, agresora a většinou na přihlížející stranu.

3.5.1 Oběť

Dařílek (2013) tvrdí, že oběť je nejčastěji nejslabší jedinec ve skupině. V každé skupině existují nejslabší nebo neoblíbení jedinci.

Vlastnosti obětí:

- psychický handicap - poruchy učení, ADHD, opožděný psychický vývoj, plachost, úzkost,
- tělesný handicap - fyzická slabost, neobratnost, tělesná vada, obezita apod.,
- odlišnost od členů skupiny - rasové rozdíly, národnostní rozdíly, náboženské rozdíly, třídní premianti, nízký socioekonomický status rodiny. (Dařílek, 2013)

Obětí se podle Říčana (1995) a Koláře (2005) může stát kdokoliv. Podle Herzoge (2009) není šikana nikdy individuální. Mnohem důležitější než individuální zvláštnost jsou dynamika, normy, hodnoty a pravidla skupiny. (Herzog, 2009)

Podle Koláře (2005) jsou nejčastějším agresorem – iniciátorem „silní“ v dané skupině, ti, kteří umí skrývat svůj strach a využít strachu jiných.

Oběťmi jsou většinou děti, které se odlišují od kolektivu, ať je to vzhledem, chováním, rodinným zázemím, nadáním či handicapem. V těchto případech si dítě, které je obětí, myslí, že si za takový způsob zacházení může samo, protože se liší od svého okolí. Odlišnost člověka přece nedává právo nikomu se k němu takto chovat. (Vágnerová a kol., 2009)

Zvláštní skupinu tvoří oběti, které jsou současně agresory. Zúčastňují se, zvláště ve skupině, šikanování jiných dětí. (Říčan, 1995)

3.5.2 Agresor

Podle Dařílka (2013) bývají agresori většinou prvními původci šikany. Příčinou jejich agrese může být jakákoliv konstelace osobních a situačních podnětů. Obvykle jsou zkoumány jejich vlastnosti a motivy a jsou popisovány typy agresorů. Většina odborníků si vytváří svoji typologii.

Vlastnosti agresorů:

- jsou většinou nejsilnějším jedincem ve skupině, buď nemají strach, nebo ho dovedou účinně skrývat,
- krutost, touha po moci,
- necitlivost, bezohlednost,
- mravní a psychická nezralost,
- dobré sociálně poznávají schopnosti - umožňují rozpoznat slabé stránky obětí,

- většinou jsou také fyzicky zdatní. (Dařílek, 2013)

Motivy agresorů:

- upoutání pozornosti,
- nuda,
- žárlivost,
- prevence - bývalá oběť začne šikanovat, aby se znovu nestala obětí,
- zkouší, kolik obětí vydrží. (Dařílek, 2013)

Dále Dařílek (2013) uvádí, že agresori se většinou k šikaně nepřiznají, obviňují oběť z provokace, nemají výčitky svědomí, ovlivňují vyšetřování šikany tím, že vyhrožují obětem, aby nespověděly, oběti většinou stahují obvinění. Agresor může být současně i obětí a v jiných situacích i svědek šikany.

3.5.3 Přihlízející strana

Tuto roli zastávají ostatní účastníci šikany, kteří mlčky přihlížejí. Účastníci nemají dostatečnou zodpovědnost a míru statečnosti, aby tomuto jednání zamezili. Někteří vnitřně s jednáním souhlasí, někteří ne. Ale nic s tím nedělají, protože to vidí u dospělých, kteří to nechávají tak. Zdá se jim to normální. Tímto se ocitají na straně pasivních přihlízejících, protože na násilí neupozorní, nebrání oběť šikany a agresora nezastaví. Tito jedinci se bojí, že by se jednání otočilo nakonec proti nim. Tato neaktivita se může změnit v aktivitu. (Vágnerová a kol., 2009)

3.5.4 Znaky šikany

Jak poznáme, zda je to jen takové dětské popichování či šikana? Najít a rozpoznat tuto hranici je někdy obtížné. Pocit, že se jedná o šikanu, je u každého subjektivní. Ale s určitostí, že se jedná o šikanu, pozná ten, kdo je její obětí.

Vágnerová a kolektiv (2009) ve své knize uvádí, že šikana má své charakteristické znaky, jako jsou:

- opakovanost,
- záměrnost,
- dlouhodobost (ale může být i jednorázová),
- působí na oběti negativně,
- agresor je silnější jako oběť.

3.5.5 Typologie obětí

Dle Martínka (2009) vysílá oběť do okolí signál slabosti. Kolář (2005) oběť popisuje dokonce jako nejslabšího z nejslabších.

Autoři připouští, že obětí se může stát kterékoliv dítě, avšak v častějších případech je to dítě něčím odlišné od ostatních.

Typická oběť bývá šikanována opakovaně. Mezi psychické vlastnosti typické oběti podle Říčana (1995) patří plachost a citlivost. Tato oběť má nízké sebevědomí a špatně se začleňuje do kolektivu.

Lovasová (2006) uvádí, že některé oběti jsou tělesně odlišné. Jako příklad uvádí neobratnost, obezitu nebo jiný handicap. Samozřejmostí je odlišná rasová příslušnost.

Martínek (2009) doplňuje předchozí teorii ještě o jiný druh oběti - učitelské dítě. Podle něj tyto oběti jsou nejčastěji šikanovány. Tomuto dítěti spolužáci nevěří, protože jeho rodič se vše dozvídá, jako učitel, z první ruky.

4 Kyberšikana

V předchozí kapitole jsme definovali druhy šikany, které úzce souvisí s kyberšikanou. Moderní doba s sebou nepřináší jen velké možnosti, ale také mnohá úskalí. Nejen internet, ale i všechny moderní technologie jsou velmi přitažlivé, především pro mladou generaci. Děti si rády hrají a internet jim přináší neomezené možnosti. Jsou schopny u počítače trávit snad veškerý svůj volný čas. V oblasti moderních technologií jsou zběhlejší než jejich rodiče či učitelé. Jediné co jim chybí, jsou životní zkušenosti dospělých.

Vágnerová (2009) označuje kyberšikanu jako druh šikany, kde se využívá, nebo spíše zneužívá elektronických prostředků - mobilní telefony, e-maily, internet apod.

Kyberšikana je horší formou šikany v tom smyslu, že zde hraje roli anonymita. Agresora je těžší vypátrat a usvědčit. Agresor je schovaný a „chráněný“ díky virtuálnímu světu, do kterého mu nikdo nepronikne. Kyberšikana povětšinou trvá delší dobu, než normální šikana. Tím nabývá obrovských rozměrů a může způsobit větší škody.

V knihách je zveřejněno, že v 40% se oběti nepovede zjistit, kdo je agresor, protože jeho vypátrání je zdlouhavé a složité. Agresor si v kyberprostoru dovolí to, co by si v reálné situaci, kdyby měl čelit tváří v tvář své oběti, nikdy nedovolil. (Vágnerová a kol., 2009)

Vágnerová (2009) zmiňuje, že kyberšikana je formou psychické šikany odehrávající se prostřednictvím elektronických prostředků (mobily, internet, pagery, e-maily, blogy apod.)

Jak z předchozího textu tedy vyplývá, cílem je ublížit někomu pomocí elektronických zařízení.

4.1 Způsoby kyberšikany

Způsoby kyberšikany se budou částečně prolínat se způsoby šikany, které jsem rozebrala v minulé kapitole. Nancy Willard (2007) vymezila způsoby chování, které spadají pod pojem kyberšikana takto:

- **Provokování** - jde o prudkou urážlivou výměnu názorů mezi dvěma osobami pomocí komunikačních technologií, častěji výměna probíhá přes diskusní skupiny, chatovací místnosti než přes e-maily. Úmyslem agresora je vyprovokovat provokativní válku a poté ji zveřejnit.
- **Kyberobtěžování** - v literatuře, která je zaměřená na kyberšikany se uvádí, že kyberobtěžování je specifickou formou kyberšikany. Jedná se zde o opakované zasílání nevhodných a urážlivých zpráv oběti. V tomto případě na oběť útočí jeden nebo i více agresorů pomocí e-mailů, mobilních telefonů či veřejných fór. Od provokování se kyberobtěžování liší dobou, po kterou obtěžování trvá. Bývá více jednostranné, agresor se cíleně zaměří na jednu oběť.
- **Očerňování** - jedná se o nepravdivé a hanlivé informace, které jsou šířeny pomocí e-mailů nebo vytvořených webových stránek speciálně s tímto úmyslem. Do této kategorie řadíme i zveřejňování upravených fotek. Fotky mají většinou sexuální podtext, který je zraňující pro oběť.
- **Používání cizí identity, napodobování** - v tomto případě se agresor prezentuje jako oběť. Agresor se většinou po zjištění hesla k osobním účtům (e-mail, facebookový profil apod.) vydává za majitele a rozesílá urážlivé, lživé a nevhodné informace.

- **Odhlování tajemství a podvádění** - jedná se o přeposílání fotografií, odhalování či sdílení osobních informací, které oběť ponižují a ztrapňují.
- **Vyloučení z on-line skupiny** - vyloučení z kyberprostoru může mít na člověka emoční dopad.
- **Pronásledování na internetu – kyberstalking** - k pronásledování oběti v kyberprostoru je využito elektronické komunikace. Agresor zasílá opakovaně nepříjemné zprávy oběti.

Kowalski et al. (2008) doplňují k projevům chování ještě:

- **„Fackování pro zábavu“** – jinak známo jako „happy slapping“. Toto chování je zaznamenáno na mobilní telefon a poté zveřejňováno na internetu. Je to forma kyberšikany, která má na oběť nejen psychický, ale i fyzický dopad. Můžeme mluvit o „nejmladší“ formě kyberšikany. První výskyt byl popsán v Anglii. Tato forma většinou nezůstává pouze u „facky“, ale ve většině případů dochází k dalšímu napadení či přidání se zbytku skupiny agresorů. Další člen násilné skupiny natáčí toto chování a zveřejní jej na internetu (např. na sociálních sítích apod.).

4.2 Projevy kyberšikany

Škála kyberšikany je již velmi široká a ve většině případů je to vztahováno k mobilním telefonům a internetu.

Podle Vágnerové a kol. (2009) jsou projevy kyberšikany následující:

- pomocí počítače se dítěti někdo snaží odcizit jeho osobní údaje,
- přehlčuje jeho počítač viry,
- pomocí e-mailů mu posílá hanlivé, urážející či agresivní zprávy,
- sám vytváří internetové stránky, na nichž publikuje videa, fotky, vtipy, které oběť ponižují,
- při chatování na komunikačních webech oběť napadá.

Obětí kyberšikany se může stát kdykoliv a kdokoliv. Agresoři si svojí oběť vyhlídnou náhodně a nemusí znát nikoho z okolí. Mohou tedy terorizovat kohokoliv na světě. (Macháčková, 2007)

Další nejčastější projevy kyberšikany:

- zasílání urážlivých a zastrašujících zpráv nebo pomluv (e-mail, SMS, chat, ICQ, Skype),
- pořizování zvukových záznamů, videí či fotografií, jejich upravování a následné zveřejňování s cílem poškodit vybranou osobu (předem připravený fyzický útok, natáčení učitele apod.),
- vytváření internetových stránek, které urážejí, pomlouvají nebo ponižují konkrétní osobu (blogy a jiné webové stránky),
- zneužívání cizího účtu - krádeže identity,
- odhalování cizího tajemství,
- vydírání pomocí mobilního telefonu nebo internetu,
- obtěžování a pronásledování voláním, psaním zpráv nebo prozváněním.
(<http://www.policie.cz/clanek/vite-co-je-kybersikana.aspx>)

4.3 Specifika kyberšikany

Jak víme, tak kyberšikana je nebezpečný způsob šikany, se kterým se můžeme setkat kdykoliv a kdekoliv. Specifika virtuální reality tvoří charakter procesu, včetně rolí agresora i oběti:

- **Anonymita** - výzkumy tvrdí, že 40% obětí kyberšikany neví, kdo je šikanoval. Tudíž se šikovný agresor nemusí bát, že by byl vypátrán, což mu dává větší možnosti pro jeho aktivity. Ve virtuální realitě agresor nevidí přímé reakce svých obětí, s čímž souvisí i to, že agresor neodhadne situaci natolik, aby se vcítil do oběti, čímž mohou být důsledky činů horší.
- **Proměna agresora** - u kyberšikany nemusí být agresor fyzický zdatný jako u šikany. Agresor je zdatný a silný v oblasti informačních technologií, tudíž se agresorem může stát téměř kdokoliv.
- **Proměna oběti** - stejně jako agresorem může být téměř kdokoliv, tak i oběti se ve virtuálním světě může stát každý z nás. Většinou to ale bývá někdo, kdo má sníženou schopnost se bránit, což nezávisí na fyzické ani sociální zdatnosti. Oběť je vybírána náhodně a pouze v kyberprostoru.
- **Před kyberšikanou není úniku** - před šikanou se dá uniknout, což se o kyberšikaně říct nedá. Oběť může být napadena i v „bezpečí“ domova.

- **Absence fyzického násilí** - u kyberšikany se neprojevují známky klasické šikany, což znesnadňuje dospělým si toho všimnout. (Vágnerová a kol., 2009)

4.4 Prevence kyberšikany

Neexistuje zatím žádný účinný způsob, který by nám pomohl chránit se před kyberšikanou. Ale riziko se dá snížit při dodržování několika základních pravidel:

- **Respektovat ostatní uživatele** - i v běžném životě bychom se měli řídit tímto pravidlem, tedy „nedělej ostatním to, co nechceš, aby dělali tobě“.
- **Nebýt přehnaně důvěřivý** - virtuální prostřední dodává agresorovi ochranu a anonymitu, tudíž není tolik pravdomluvný, jak se může zdát.
- **Nesdělovat citlivé informace, které by mohly být zneužity** - ve virtuálním světě bychom neměli sdělovat své citlivé údaje, jako jsou osobní fotografie, osobní údaje, hesla k našim účtům apod.
- **Nesdělovat svoji skutečnou identitu** - neměli bychom uvádět své jméno, věk, adresu nebo cokoli, co by agresorovi napomohlo k naší identifikaci.
- **Seznámit se s riziky, které souvisí s elektronickou komunikací** - zde hraje velkou roli prevence, která by měla nastat již v okamžiku, kdy dítěti kupujeme jeho první telefon nebo kdy se poprvé seznámí s internetem.²

4.5 Obrana před kyberútoky

Jak jsem již už uvedla, 100% obrana a prevence před kyberšikanou neexistuje. Ale zase existují určitá pravidla, které nám jej pomohou snížit:

- **Ukončení komunikace** - s útočníkem nikdy nekomunikujte ani se ho nesnažte od jeho chování odradit. Pokud se podaří toto pravidlo dodržet, je velká pravděpodobnost, že se útočník stáhne.
- **Blokování útočníka** - pokuste se zabránit, aby útočník měl přístup k vašim účtům, telefonnímu číslu. Zablokování zasílání jeho zpráv vám může pomoci definitivně zamezit jeho následujícím útokům.
- **Identifikace útočníka** - toto pravidlo by se nemělo vylučovat s pravidlem „ukončení komunikace“. Aktér kyberšikany sám o sobě informace neposkytne,

² E-Besedy: Kyberšikana. [online]. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.e-besedy.cz/data/documents/kybersikana-web.pdf>

ale může zapátrat na internetu podle přezdívky a zkusit najít informace uloženy na jeho profilu.

- **Oznámení útoku** - každá oběť by se měla svěřit svému okolí. Jedná-li se o dítě, mělo by se svěřit dospělé osobě, která mu poradí a pomůže.
- **Nebýt nevšimavý** - můžete se stát spolupachatelem, pokud budete mít pasivní přístup ke vzniklé situaci.
- **Podpořte oběti** - pomozte oběti kyberšikany najít řešení v její situaci a popřípadě to nahlásit příslušným orgánům.³

5 Vybrané psychické problémy u dětí související s šikanou a kyberšikanou

Šikana a kyberšikana může vést ke značným psychickým problémům nejen u dospělých, ale zejména u dětí a adolescentů. Následky kyberšikany nelze podceňovat neboť je jich celá řada. Je nutné na některé z nich poukázat konkrétně.

5.1 Odmítání školy

Podle Elliott (2002) jsou důvody, proč se dětem nechce do školy různé, např. strach ze spolužáků, nuda v hodině, neochota opustit rodiče. Mnohým by se mohla jevit jejich obava či úzkost jako zbytečná. Je nutné rozlišovat mezi záškoláctvím a školní fobií, která se často označuje termínem odmítání školy. Záškoláci většinou nemají větší psychický problém, prostě se jim do školy jen nechce. Toto bývá většinou spojeno s delikvencí a rozvratným způsobem chování. Odmítání školy je druhem neurózy pro níž je charakteristická úzkost a strach. Děti, které odmítají školu, většinou mívají dlouhotrvající absenci a často si stěžují na nevolnost, bolesti hlavy, závratě či jinou nemoc bez zjevných příčin. Tělesné příznaky většinou zmizí, jakmile je dítěti dovoleno rodiči zůstat doma. Zvyšující se psychická úzkost ze školy může být doprovázena depresí, vede k nespavosti, pláčivosti, podrážděnosti a sníženému sebevědomí.

³ E-Besedy: Kyberšikana. [online]. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.e-besedy.cz/data/documents/kybersikana-web.pdf>

5.2 Drogové závislosti

Užívání drog lze nazvat závislostí tehdy, jestliže způsobuje člověku zdravotní problémy nebo narušuje jeho sociální či psychické fungování. V tomto okamžiku bývá většinou pomoc odborníků neocenitelná, možná i nutná. Vyléčení závislosti není možné bez ochoty uživatele drog tuto pomoc přijmout. Mezi drogy se řadí:

- alkohol,
- sedativa,
- stimulační látky,
- opiáty,
- halucinogeny,
- těkavé látky,
- konopí,
- anabolické steroidy.

Uvádí se, že užívání drog je známé v mnoha kulturách již po staletí. U nás bylo užívání alkoholu i tabáku dlouho akceptováno, v současné době se tabák vzhledem k jeho zdravotním důsledkům společností méně toleruje. Stejně dlouho bylo akceptováno užívání nezákonných drog, většinou jako součást života umělecké elity. V posledních čtyřiceti letech však došlo k ohromnému nárůstu užívání zakázaných drog (heroin, kokain, hašiš). V západní kultuře je užívání těchto drog považováno za jev téměř normální. Často diskutovaným tématem je, zda užívání drog je jevem běžným mezi mládeží. Alarmující je používání alkoholu před dosažením plnoletosti. Adolescenti tímto rebelují a projevují svojí individualitu. Bohužel i k experimentování s drogami dochází v této věkové skupině stále častěji. (Elliott, 2002)

5.3 Deprese u dětí

Depresivní syndrom se u mladého člověka projevuje pocitem neštěstí a zoufalství, nemá zájem o každodenní život, jeho myšlení je negativní, chybí mu radost ze života, je sklíčený, melancholický a zoufalý. Většinou i přes velkou snahu vyjádřit své emoce je toto pro něj obtížné, v důsledku toho je netečný a osamělý. Toto chování pak většinou naruší vztahy s lidmi v jeho okolí. Následně může dojít i ke zhoršení školního prospěchu. (Elliott, 2002)

5.4 Poruchy příjmu potravy

Jídlo je jedním ze základních předpokladů pro udržení života. Snad i proto se stalo významnou součástí každodenních činností, někdy až rituálem. Problémy s jídlem u dětí se mohou stát zdrojem konfliktů mezi rodiči a dětmi. Obavy, které mohou způsobit problémy s příjmem jídla, poskytují dětem prostor, jak s dospělými manipulovat nebo dosáhnout svých přání. Mezi poruchy příjmu potravy řadíme mentální anorexii a mentální bulimii. Mentální anorexie byla poprvé popsána v roce 1973, veřejnost se s ní však seznámila především v průběhu posledních let, kdy kult štíhle postavy ovládl svět, především mladou generaci, která hledá svoji osobní identitu a čelí nástrahám dospívání. Před pubertou se mentální anorexie téměř nevyskytuje. U těchto dětí se dost často anorexie zaměňuje za zažívací obtíže. Hlavním faktorem pro stanovení diagnózy anorexie je zkreslené vnímání vlastního těla. Mnohem častěji jsou tímto postiženy dívky než chlapci. Léčebný program je založen především na behaviorálních principech. Při poklesu hmotnosti mladého člověka více než 35 % pod ideální tělesnou hmotnost daného věku a výšky může být doporučena i hospitalizace. Na mentální anorexii neexistuje konkrétní lék. Mentální anorexie může být někdy doprovázena i depresemi. V tomto případě se doporučuje podávání antidepresiv. (Elliott, 2002)

Následně je nutné vrátit stravovací návyky do běžné normy. Především u dětí je velmi důležitá podpora jejich rodiny, případně školy.

Mentální bulimie jako diagnóza byla popsána v roce 1979. Spočívá v přejídání a následném zvracení za pomoci podpůrných prostředků. Nebo jedinci postiženi touto chorobou nadměrně zvýší intenzitu cvičení, aby neztloustli. Terapeutický postup při řešení problémů s bulimií je odlišný od řešení anorexie. Nejprve je nutné pochopit příčiny obtíží a teprve potom zkusit odstranit symptomy poruchy pomocí behaviorálních technik. Kognitivní terapie je zaměřena na hledání možností, jak nucení ke zvracení snížit. Druhou možností terapie je medikace (pomáhají některá antidepresiva). Úloha rodiny je spíše podpůrná. Velmi důležité je, aby mladý člověk měl vyplněný veškerý volný čas, s čímž neodmyslitelně souvisí pomoc kamarádů. (Elliott, 2002)

Praktická část

6 Cíle výzkumu

Cílem mé bakalářské práce je poukázat na kyberšikanu a její stále rostoucí riziko u pubescentních dětí. Na základě otázek v mém dotazníku jsem si zvolila tyto dílčí cíle:

- zjistit, jak jsou pubescenti na základní škole informováni o kyberšikaně,
- zjistit, jak často jsou pubescenti připojeni k internetu,
- zjistit, kolik pubescentů se setkalo s kyberšikanou.

Na základě těchto dílčích cílů jsem si zvolila tyto výzkumné otázky:

1. Kolik dotazovaných pubescentů se s kyberšikanou setkalo?
2. Je informovanost o kyberšikaně u pubescentů dost vysoká?
3. Kde se respondenti dozvěděli o pojmu kyberšikana?
4. Jak často jsou pubescenti připojeni k internetu?
5. Jsou respondenti ochotni uvádět své osobní údaje na svém profilu na sociálních sítích?

S příchodem internetu a moderních technologií se rozšířila kyberšikana. Tento pojem je zatím málo prozkoumaným fenoménem a není ani dána jeho jednotná definice. Šikana je zmapovaná více, proto pro ni máme definice různé. Kyberšikana je zatím v zárodku zkoumání. Proto pro ni není vytvořen ani český název. Domnívám se, že tomuto tématu by se měla věnovat podstatně větší pozornost, zejména na základních školách. Ve své práci jsem si tedy zvolila jako zkoumaný vzorek právě žáky 2. stupně základní školy.

7 Charakteristika výzkumného vzorku

K výzkumu jsem si vybrala žáky 2. stupně základní školy. Do výzkumného vzorku jsem zařadila 135 respondentů (pubescentů základní školy FZŠ Tererovo nám. 1, Olomouc). Věk dotazovaných žáků se pohyboval od 12 do 15 let. Žáci vyplňovali dotazník anonymně a samostatně.

Tabulka 1: Početní zastoupení respondentů v jednotlivých ročnících, kteří se účastnili dotazníkového šetření

FZŠ Tererovo nám. 1, Olomouc			
Ročník	Chlapci	Dívky	Celkem
6. ročník	14	16	30
7. ročník	22	20	42
8. ročník	13	22	35
9. ročník	15	13	28

8 Techniky sběru dat

Jako výzkumnou metodu při psaní mé bakalářské práce jsem použila dotazník. Tuto metodu jsem si zvolila z několika důvodů. V první řadě umožňuje získání informací od velkého počtu dotazovaných respondentů. Dále zaručuje anonymitu, která napomáhá k větší pravděpodobnosti pravdivých odpovědí. V neposlední řadě je tato metoda kvantitativní.

Velmi frekventovanou metodou získávání dat v pedagogickém výzkumu je dotazník. P. Gavor (2000) vymezuje dotazník jako druh písemného kladení otázek a následné získávání písemných odpovědí. Kladené otázky se mohou vztahovat buď k jevům vnějším (např. názory učitelů na zaváděná organizační opatření), nebo k jevům vnitřním (např. postoje, motivy, citové stavy apod.). Samostatný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny, a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně. Někdy se ve stejném výzkumu jako dotazník užívá termín anketa. Většinou se však oba pojmy rozlišují a za anketu se považuje takové šetření, při kterém se účastníci sami spontánně do šetření zapojují (např. ankety vyhledávané různými časopisy, rozhlasem, televizí apod.). Někdy se používá i širšího pojmu, tj. dotazování, které může mít dvě základní formy: interview a dotazník.⁴

Dotazníky jsou psychologické metody založené na subjektivní výpovědi osoby o jejích vlastnostech, pocitech, postojích, názorech, zájmech, o způsobech reagování v nejrůznějších situacích, o tělesném zdraví či o některých psychopatologických symptomech apod. Princip

⁴ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

dotazníku je založen na introspekci, protože odpovědi jsou závislé na vnitřních poznatcích o osobě.⁵

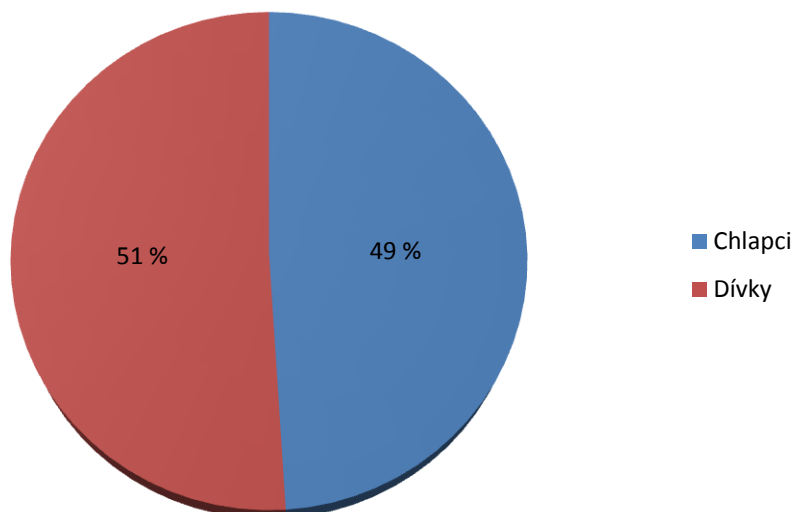
Můj dotazník se skládá z 22 otázek. Ty jsou zaměřeny na informovanost pubescentů 2. stupně základní školy o existenci kyberšikany, o jejich možných způsobech a formách, o řešení problému již existující kyberšikany a obrany před ní, o prevenci kyberšikany. Otázky jsem volila většinou uzavřené s volbou výběru odpovědi. O vyplnění dotazníků jsem požádala žáky 2. stupně Fakultní základní školy Tererovo nám. 1, Olomouc.

⁵ PLEVOVÁ, Irena. *Kapitoly z obecné psychologie II*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0963-1.

9 Analýza výsledků dotazníkového průzkumu

9.1 Pohlaví

Graf 1: Pohlaví

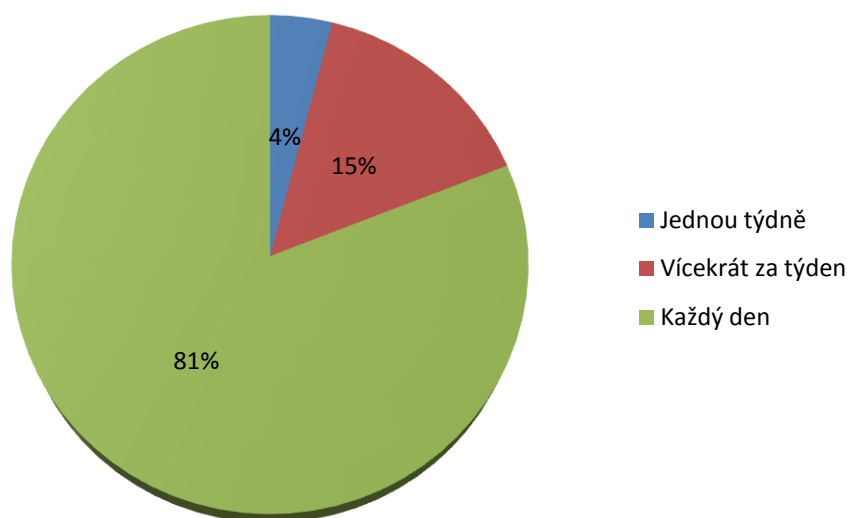
Tabulka 2: Pohlaví

Pohlaví	
Chlapci	49 %
Dívky	51 %

Můj dotazník vyplnilo 135 (100 %) respondentů (žáků) základní školy.
51 % dotazovaných byli chlapci, 49 % dotazovaných byly dívky.

9.2 Jak často jste připojen/a k internetu?

Graf 2: Jak často jste připojen/a k internetu

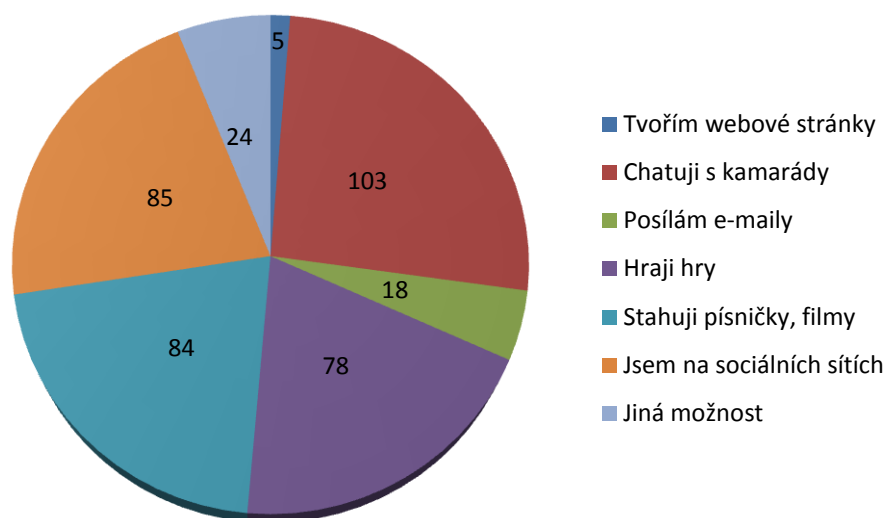
Tabulka 3: Jak často jste připojen/a k internetu

Jak často jste připojen/a k internetu	
Jednou týdně	4 %
Vícekrát za týden	15 %
Každý den	81 %

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů se k internetu připojí jednou týdně 4 % z nich, vícekrát za týden se k internetu připojí 15 % respondentů a každý den se k internetu připojí 81 % dotazovaných žáků.

9.3 Co obvykle děláte na internetu?

Graf 3: Co obvykle děláte na internetu

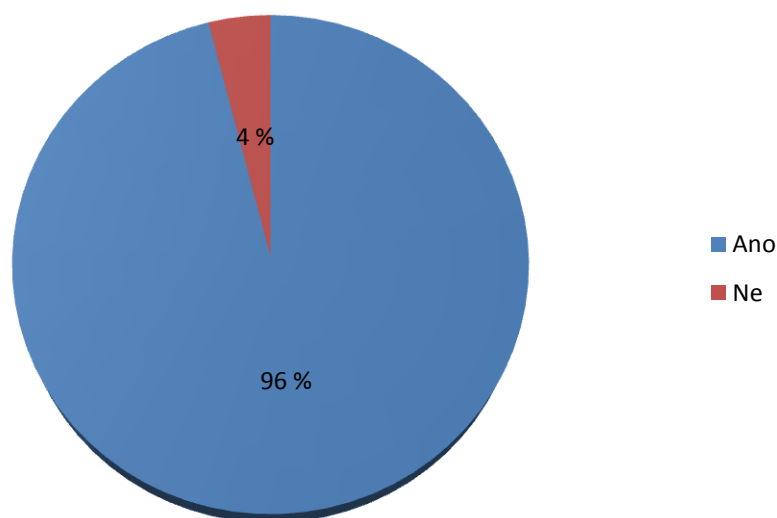
Tabulka 4: Co obvykle děláte na internetu

Co obvykle děláte na internetu	
Tvořím webové stránky	5 respondentů
Chatuji s kamarády	103 respondentů
Posílám e-maily	18 respondentů
Hraji hry	78 respondentů
Stahuji písničky, filmy	84 respondentů
Jsem na sociálních sítích	85 respondentů
Jiná možnost	24 respondentů

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů odpovědělo 5 dotazovaných, že pokud jsou připojeni k internetu, potom tvoří webové stránky, 103 respondentů chatuje s kamarády, 18 jejich spolužáků píše a posílá e-maily, 78 respondentů hraje hry na internetu, 84 dotazovaných si stahuje písničky, filmy, obrázky apod., 85 žáků ze zkoumaného vzorku je přihlášených na sociálních sítích. 24 respondentů zvolilo jinou možnost. Z toho se 7 účastníků zkoumání dívá na filmy, 8 dělá referáty a stahuje si materiály do školy, jen 2 respondenti si čtou články, knížky apod., 4 respondenti si pouští videa přes YouTube a 3 dotazovaní odpověděli, že se dívají na stránky se sexuální tematikou.

9.4 Slyšel/a jste někdy o kyberšikaně?

Graf 4: Slyšel/a jste někdy o kyberšikaně

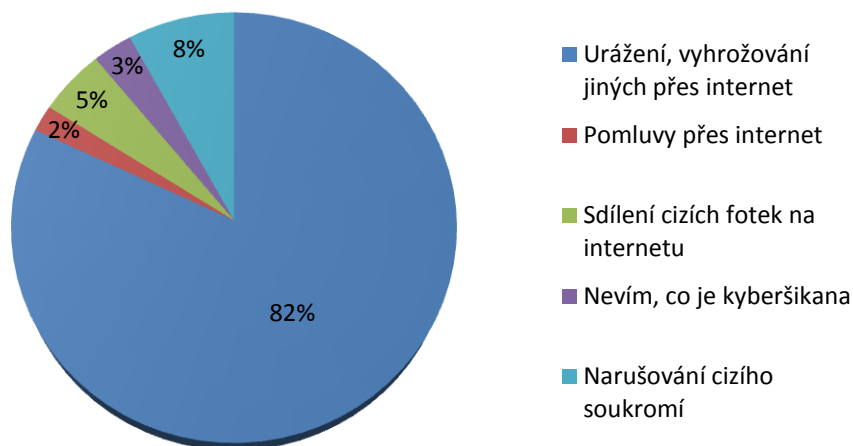
Tabulka 5: Slyšel /a jste někdy o kyberšikaně

Slyšel/a jste někdy o kyberšikaně	
Ano	96 %
Ne	4 %

Z celkového počtu 135 (100%) respondentů, na dotaz, zda slyšeli někdy o kyberšikaně, 96 % odpovědělo, že o kyberšikaně již slyšelo a pouze 4 % dotazovaných žáků o kyberšikaně doposud neslyšelo.

9.5 Co si představujete pod pojmem kyberšikana?

Graf 5: Co si představujete pod pojmem kyberšikana

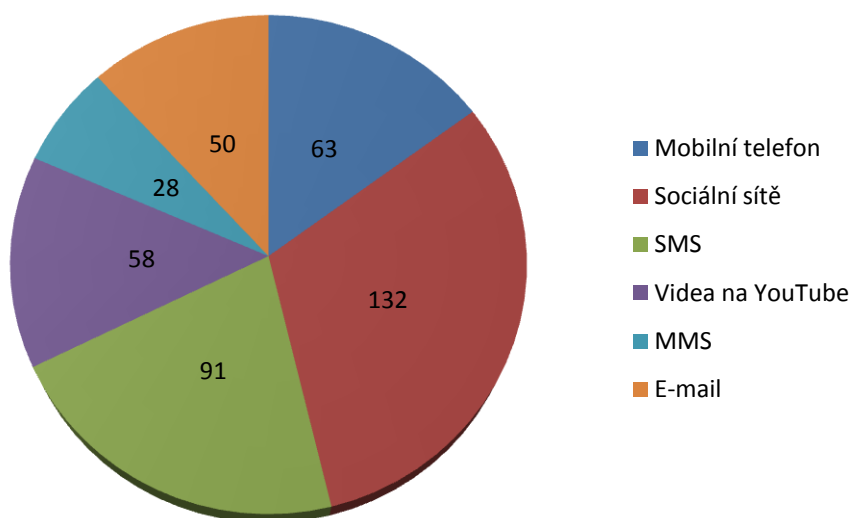
Tabulka 6: Co si představujete pod pojmem kyberšikana

Co si představujete pod pojmem kyberšikana	
Urážení, vyhrožování jiných přes internet	82 %
Pomluvy přes internet	2 %
Sdílení cizích fotek na internetu	5 %
Nevím, co je kyberšikana	3 %
Narušování cizího soukromí	8 %

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů si pod pojmem kyberšikana představuje urážení a vyhrožování někomu jinému pomocí internetu 82 % dotazovaných, jako pomluvy přes internet si pod pojmem kyberšikana představují pouze 2 % respondentů, 5 % dotazovaných žáků si pod tímto pojmem představuje sdílení cizích fotek a zveřejňování jich na internetu, 3 % respondentů neví, co si pod pojmem kyberšikana představit, 8 % dotazovaných si myslím, že kyberšikana je narušování cizího soukromí.

9.6 Uved'te způsoby kyberšikany, které znáte.

Graf 6: Uved'te způsoby kyberšikany, které znáte

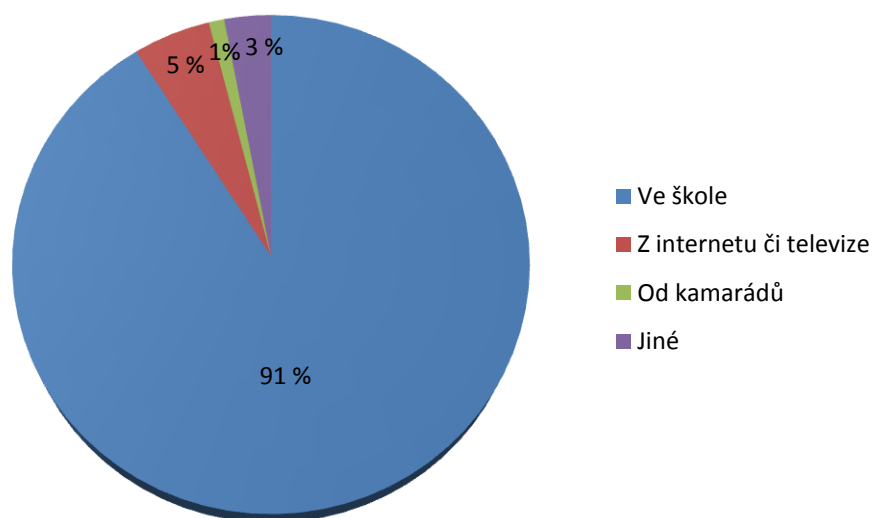
Tabulka 7: Uved'te způsoby kyberšikany, které znáte

Uved'te způsoby kyberšikany, které znáte	
Mobilní telefon	63 respondentů
Sociální síť	132 respondentů
SMS	91 respondentů
Videa na YouTube	58 respondentů
MMS	28 respondentů
E-mail	50 respondentů

Z celkového počtu 135 respondentů zná jako způsob kyberšikany využití mobilního telefonu 63 dotazovaných. O možnosti užití sociální sítě jako způsobu kyberšikany ví 132 respondentů, 91 respondentů uvedlo, že kyberšikanu lze realizovat posláním SMS zprávy, webovou stránku YouTube uvedlo 58 respondentů jako způsob kyberšikany, MMS zprávy uvedlo jako možnost realizace kyberšikany 28 dotazovaných a o způsobu kyberšikany prostřednictvím e-mailu ví 50 respondentů.

9.7 Kde jste se dozvěděli o pojmu kyberšikana?

Graf 7: Kde jste se dozvěděli o pojmu kyberšikana

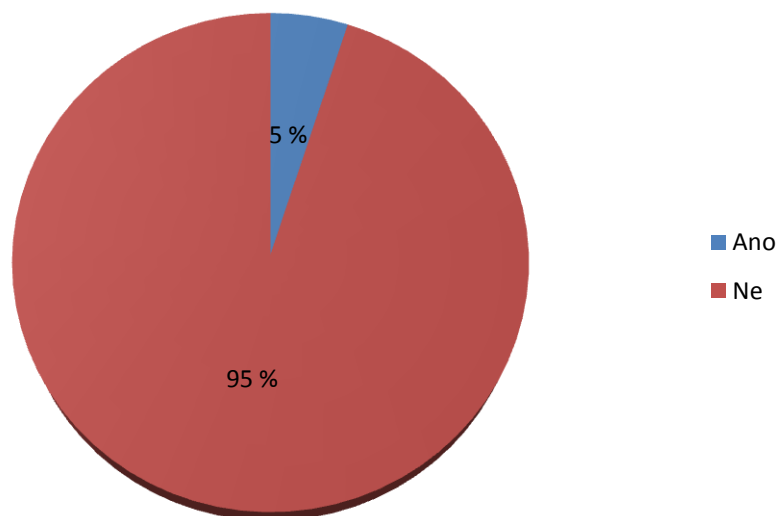
Tabulka 8: Kde jste se dozvěděli o pojmu kyberšikana

Kde jste se dozvěděli o pojmu kyberšikana	
Ve škole	91 %
Z internetu či televize	5 %
Od kamarádů	1 %
Jiné	3 %

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů se 91% dotazovaných žáků o kyberšikaně dozvědělo ve škole, pouze 5 % respondentů z internetu nebo televize, 1 % dotazovaných má informace o kyberšikaně od kamarádů. Jako jiný způsob, odkud se o kyberšikaně lze dozvědět, uvedlo jen 3 % respondentů. Ze 3 % respondentů, kteří zvolili jinou možnost odpověděli dva respondenti, že se o kyberšikaně dozvěděli při návštěvě P-centra a jeden respondent uvedl, že o kyberšikaně dosud neslyšel.

9.8 Stal/a jste se někdy obětí kyberšikany?

Graf 8: Stal/a jste se někdy obětí kyberšikany

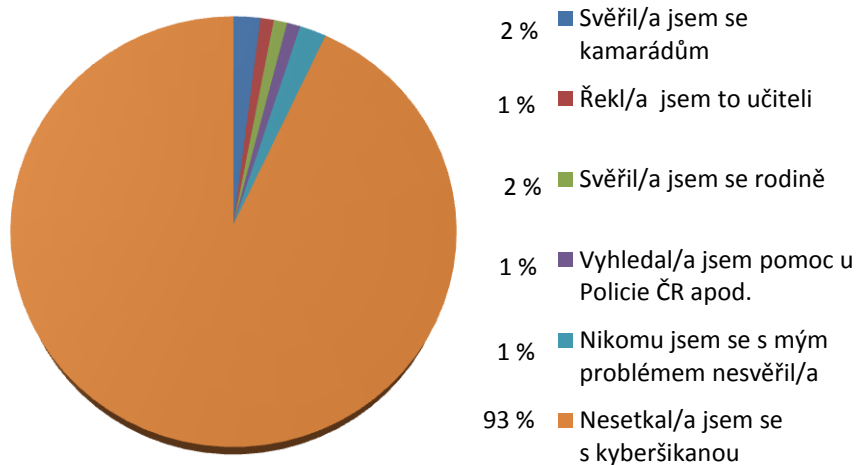
Tabulka 9: Stal/a jste se někdy obětí kyberšikany

Stal/a jste se někdy obětí kyberšikany	
Ano	5 %
Ne	95 %

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů se obětí kyberšikany stalo pouze 5 % dotazovaných, 95 % respondentů se obětí kyberšikany nikdy nestalo.

9.9 Jak jste řešili situaci, pokud jste se stali obětí kyberšikany?

Graf 9: Jak jste řešili situaci, pokud jste se stali obětí kyberšikany

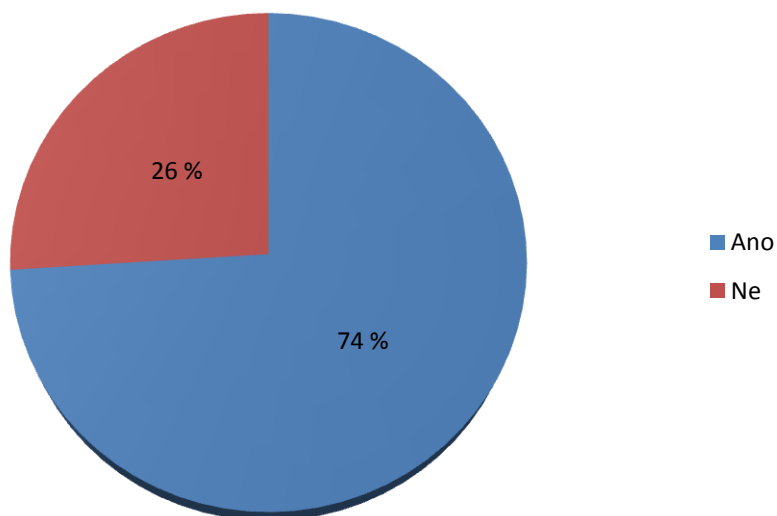
Tabulka 10: Jak jste řešili situaci, pokud jste se stali obětí kyberšikany

Jak jste řešili situaci, pokud jste se stali obětí kyberšikany	
Svěřil/a jsem se kamarádům	2 %
Řekl/a jsem to učiteli	1 %
Svěřil/a jsem se rodině	1 %
Vyhledal/a jsem pomoc u Policie ČR apod.	1 %
Nikomu jsem se s mým problémem nesvěřil/a	2 %
Nesetkal/a jsem se s kyberšikanou	93 %
Jiná varianta	0 %

Tuto otázku jsme nemohla odpovídajícím způsobem vyhodnotit, protože 93 % respondentů se obětí kyberšikany nikdy nestalo, což plyne z odpovědí na otázku č. 8.

9.10 Víte, jak se ubránit před kyberšikanou?

Graf 10: Víte, jak se ubránit před kyberšikanou

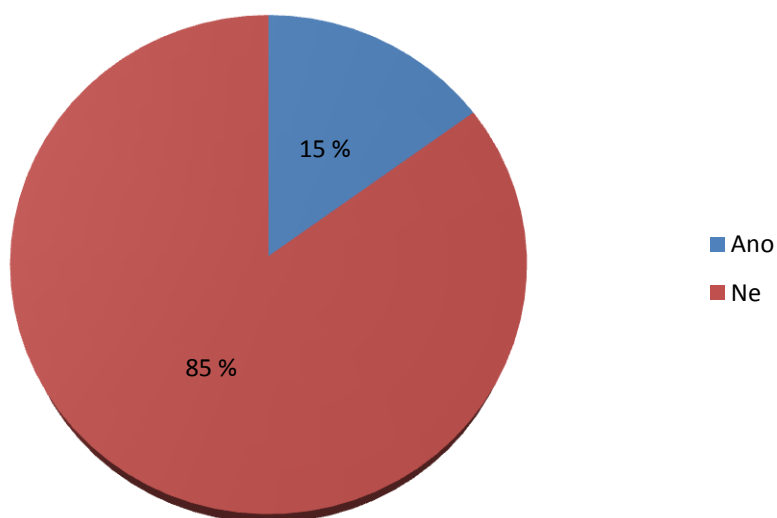
Tabulka 11: Víte, jak se ubránit před kyberšikanou

Víte, jak se ubránit před kyberšikanou	
Ano	74 %
Ne	26 %

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů ví 74 % dotazovaných, jak se před kyberšikanou ubránit, 26 % respondentů neví, jaký způsob obrany by mělo před ní zvolit.

9.11 Zabránil/a jste někdy kyberšikaně?

Graf 11: Zabránil/a jste někdy kyberšikaně

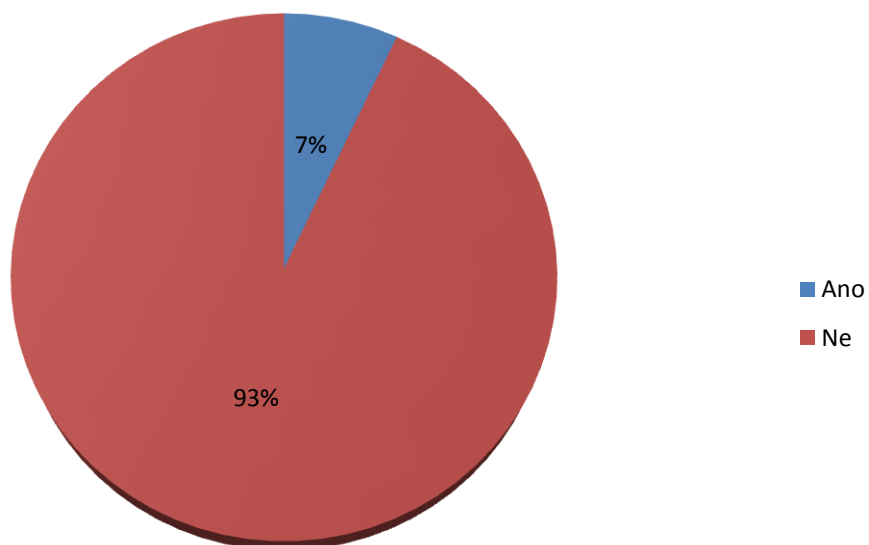
Tabulka 12: Zabránil/a jste někdy kyberšikaně

Zabránil/a jste někdy kyberšikaně	
Ano	15 %
Ne	85 %

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů zabránilo kyberšikaně 15 % dotazovaných žáků, 85 % respondentů kyberšikaně nikdy nezabránilo.

9.12 Použil/a jste někdy kyberšikanu na svého kamaráda/ kamarádku?

Graf 12: Použil/a jste někdy kyberšikanu na svého kamaráda/ kamarádku

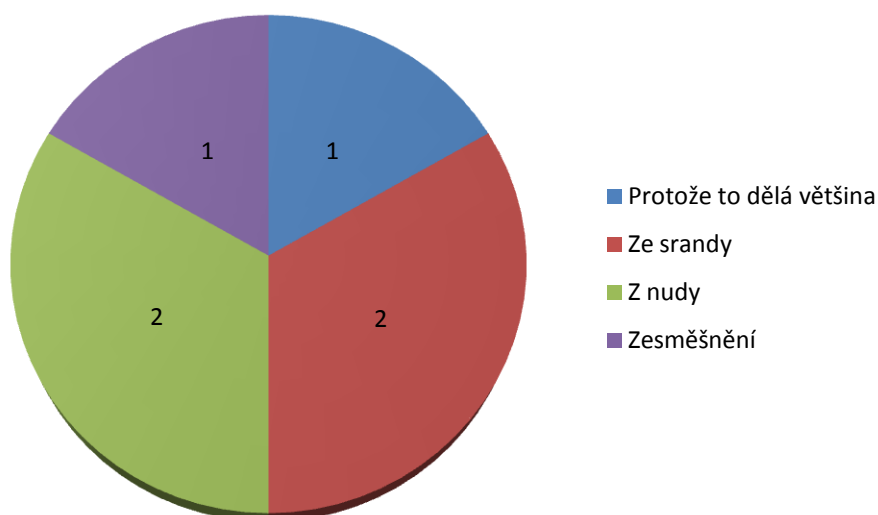
Tabulka 13: Použil/a jste někdy kyberšikanu na svého kamaráda/ kamarádku

Použil/ajte někdy kyberšikanu na svého kamaráda/ kamarádku	
Ano	7 %
Ne	93 %

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů použilo kyberšikanu na svého kamaráda 7 % dotazovaných, 93 % respondentů kyberšikanou nikdy svého kamaráda/kamarádku neatakovalo.

9.13 Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ANO, napište důvod tohoto jednání.

Graf 13: Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ANO, napište důvod tohoto jednání

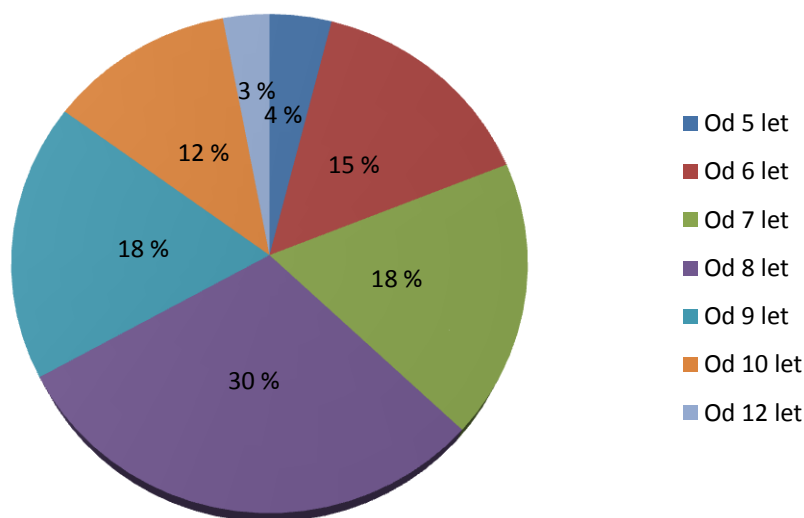
Tabulka 14: Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ANO, napište důvod tohoto jednání

Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ANO, napište důvod tohoto jednání	
Protože to dělá většina	1 respondent
Ze srandy	2 respondenti
Z nudy	2 respondenti
Zesměšnění	1 respondent

Odpovědět na tuto otázku využilo pouhých 5 % respondentů. Z nich jeden dotázaný uvedl, že kyberšikanu použil vůči kamarádovi, protože toto jednání viděl i u svých kamarádů. Dva respondenti odpověděli, že ke kyberšikaně přistoupili pouze ze srandy, stejný počet dotázaných žáků uvedl, že důvodem jejich chování byla nuda. Pouze jeden respondent chtěl svého kamaráda tímto způsobem zesměšnit.

9.14 Od kolika let používáte mobilní telefon?

Graf 14: Od kolika let používáte mobilní telefon

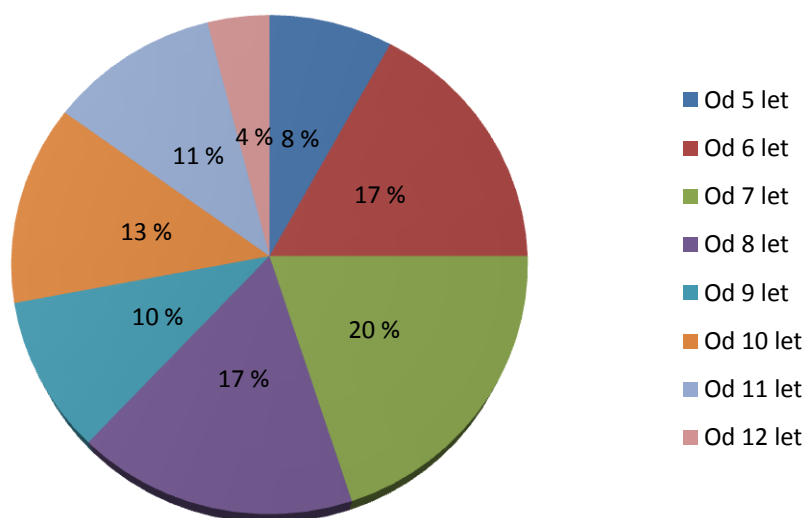
Tabulka 15: Od kolika let používáte mobilní telefon

Od kolika let používáte mobilní telefon	
Od 5 let	4 %
Od 6 let	15 %
Od 7 let	18 %
Od 8 let	30 %
Od 9 let	18 %
Od 10 let	12 %
Od 12 let	3 %

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů používá mobilní telefon 4 % dotazovaných žáků již od 5 let, 15 % respondentů jej užívá od 6 let, 18 % dotazovaných používá mobilní telefon od 7 let. Nejčastější odpovědí mezi žáky dotazovaného vzorku je užití mobilního telefonu od 8 let věku, což činí 30 % z celkového počtu respondentů. 18 % dotázaných odpovědělo, že využívají mobilního telefonu od svých 9 let. 12 % respondentů používá mobilní telefon od 10 let a pouhých 3% dotazovaných žáků vlastní mobilní telefon od 12 let.

9.15 Od kolika let používáte internet?

Graf 15: Od kolika let používáte internet

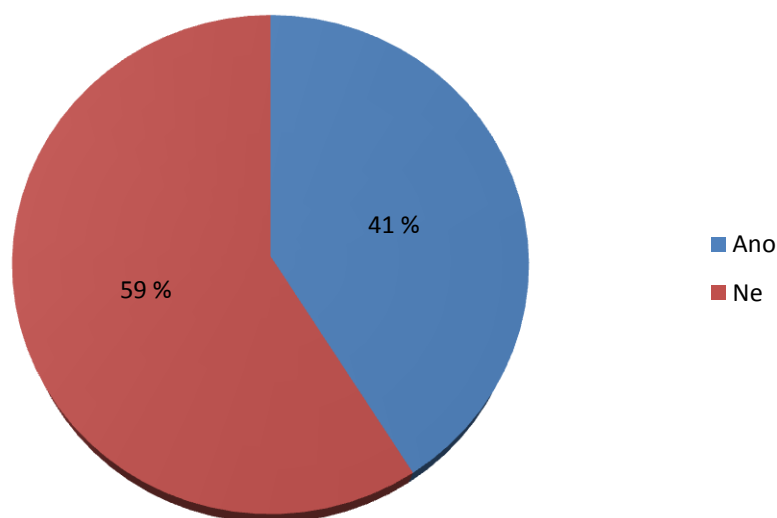
Tabulka 16: Od kolika let používáte internet

Od kolika let používáte internet	
Od 5 let	8 %
Od 6 let	17 %
Od 7 let	20 %
Od 8 let	17 %
Od 9 let	10 %
Od 10 let	13 %
Od 11 let	11 %
Od 12 let	4 %

Z celkového počtu 135 respondentů (100 %) používá internet 8 % dotazovaných již od 5 let, 17 % respondentů používá internet od 6 let, 20 % dotazovaných žáků využívá internet od 7 let, dalších 17 % respondentů používá internet od 8 let, 10 % tázaných žáků se připojuje k internetu od 9 let, 13 % respondentů od 10 let, 11 % dotázaných žáků pracuje s internetem od 11 let a pouze 4 % respondentů používá internet od svých 12 let.

9.16 Komunikujete pomocí internetu s cizími osobami?

Graf 16: Komunikujete pomocí internetu s cizími osobami

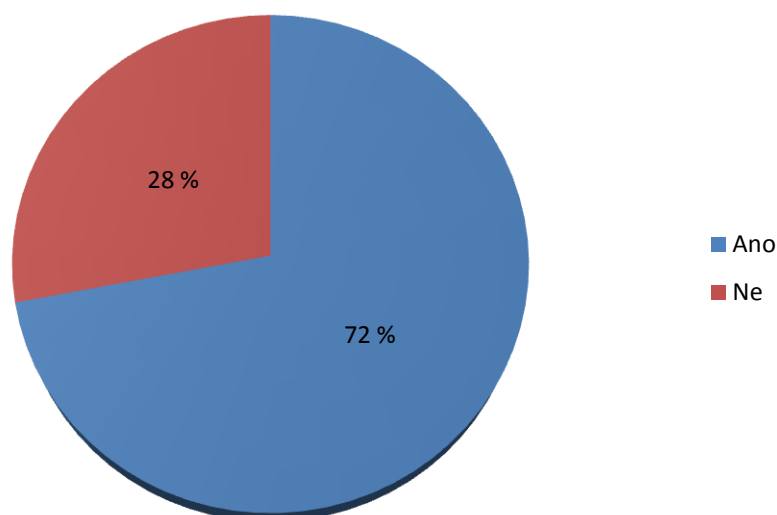
Tabulka 17: Komunikujete pomocí internetu s cizími osobami

Komunikujete pomocí internetu s cizími osobami	
Ano	41 %
Ne	59 %

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů komunikuje pomocí internetu s cizími osobami 41 % dotazovaných žáků, 59 % potom s cizími osobami touto cestou nekomunikuje.

9.17 Ověřujete si na sociálních sítích pravdivost profilu, než si s danou osobou začnete psát o soukromých věcech?

Graf 17: Ověřujete si na sociálních sítích pravdivost profilu, než si s danou osobou začnete psát o soukromých věcech

Tabulka 18: Ověřujete si na sociálních sítích pravdivost profilu, než si s danou osobou začnete psát o soukromých věcech

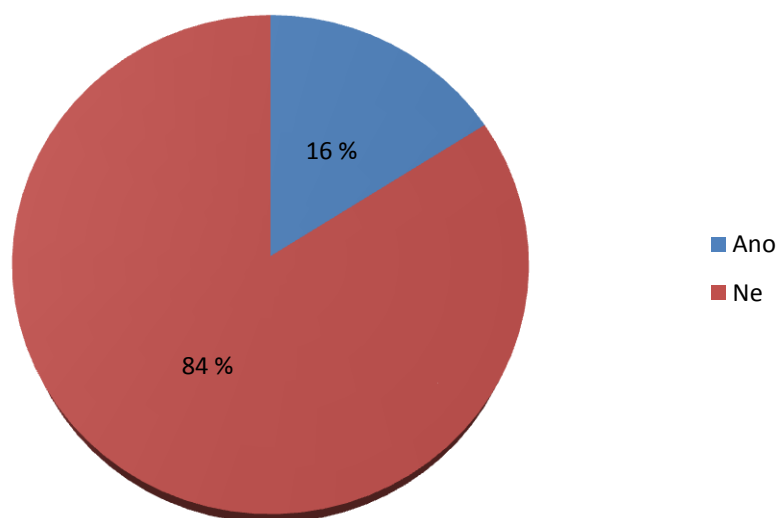
Ověřujete si na sociálních sítích pravdivost profilu, než si s danou osobou začnete psát o soukromých věcech	
Ano	72 %
Ne	28 %

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů si na sociálních sítích ověřuje pravdivost profilu osoby, než s ní naváže kontakt, 72 % dotazovaných. 28 % respondentů si pravdivost údajů na sociálních sítích neověřuje.

Odpovědi na tuto otázku mě dotazovaní žáci překvapili svojí obezřetností, proto mám důvod se domnívat, že jejich odpovědi nebyly vždy zcela pravdivé. Očekávala jsem v tomto ohledu méně odpovědné chování dotazovaných adolescentů.

9.18 Naboural se vám někdy někdo na sociální síť a využil to proti vám?

Graf 18: Naboural se vám někdy někdo na sociální síť a využil to proti vám

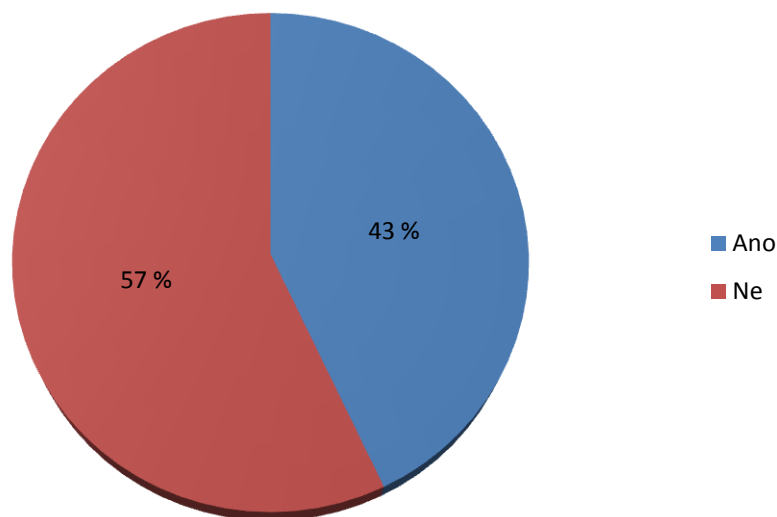
Tabulka 19: Naboural se vám někdy někdo na sociální síť a využil to proti vám

Naboural se vám někdy někdo na sociální síť a využil to proti vám	
Ano	16 %
Ne	84 %

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů uvedlo 16 % dotazovaných, že se jim již v minulosti někdo naboural na sociální síť a využil toho proti nim, 84 % respondentům se nikdo na sociální síť nenaboural.

9.19 Uvádíte na svůj profil (na Facebook, Lide.cz, apod.) svoje osobní údaje?

Graf 19: Uvádíte na svůj profil (na Facebook, Lide.cz, apod.) svoje osobní údaje

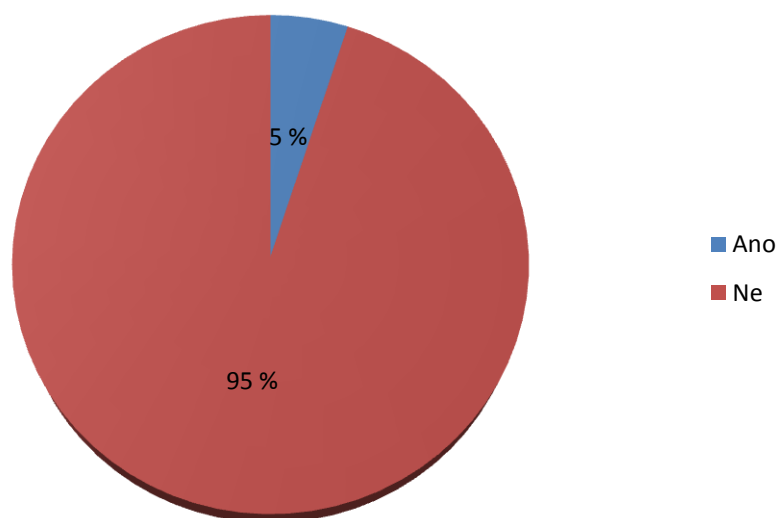
Tabulka 20: Uvádíte na svůj profil (na Facebook, Lide.cz, apod.) svoje osobní údaje

Uvádíte na svůj profil (na Facebook, Lide.cz, apod.) svoje osobní údaje	
Ano	43 %
Ne	57 %

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů uvádí na svůj profil (Facebook, atd.) osobní údaje 43 % dotazovaných, 57 % respondentů své osobní údaje na sociální síť neuvádí.

9.20 Slyšel/a jste někdy, že by učitel použil kyberšikanu vůči žákovi?

Graf 20: Slyšel/a jste někdy, že by učitel použil kyberšikanu vůči žákovi

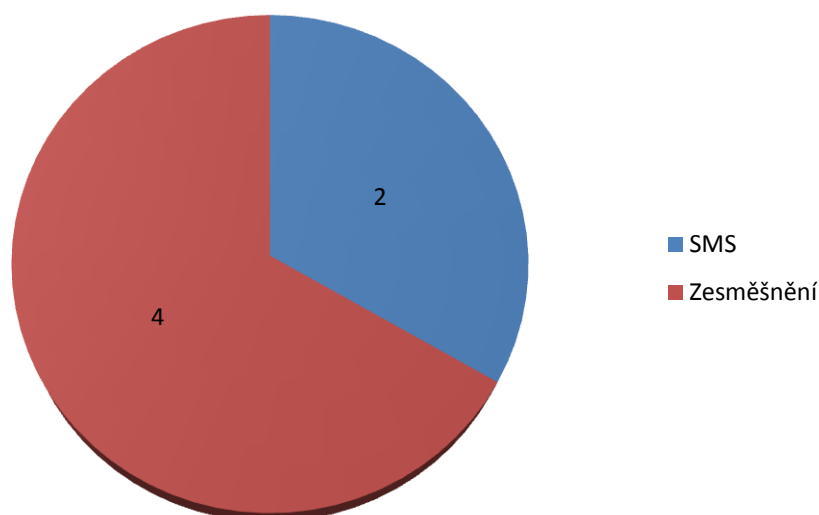
Tabulka 21: Slyšel/a jste někdy, že by učitel použil kyberšikanu vůči žákovi

Slyšel/a jste někdy, že by učitel použil kyberšikanu vůči žákovi	
Ano	5 %
Ne	95 %

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů neslyšelo 95 % dotazovaných, že by učitel použil kyberšikanu vůči žákovi. 5 % respondentů již v minulosti o užití kyberšikany vůči žákovi slyšelo.

9.21 Pokud jste někdy slyšeli o kyberšikaně učitele vůči žákovi, napište jakou formou.

Graf 21: Pokud jste někdy slyšeli o kyberšikaně učitele vůči žákovi, napište jakou formou

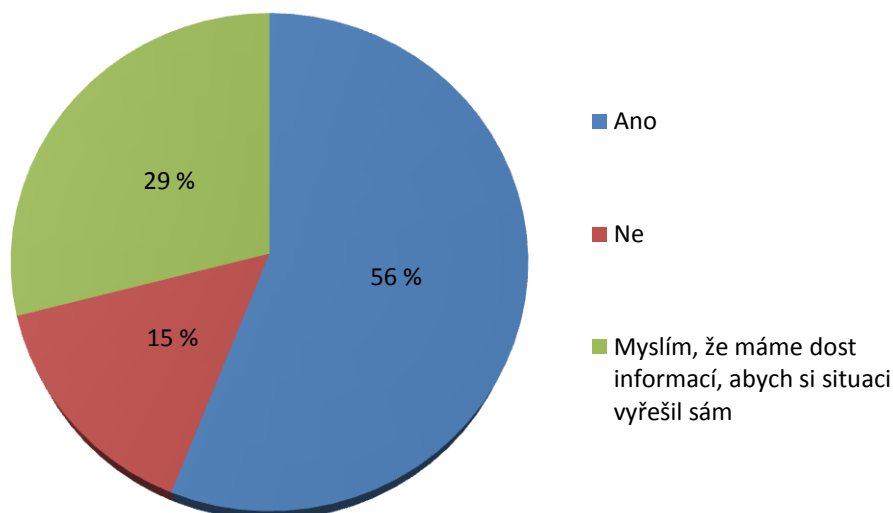
Tabulka 22: Pokud jste někdy slyšeli o kyberšikaně učitele vůči žákovi, napište jakou formou

Pokud jste někdy slyšeli o kyberšikaně učitele vůči žákovi, napište jakou formou	
SMS	2
Zesměšnění	4

Na tuto otázku odpovědělo pouze 5 % respondentů z celkového počtu, tedy 6 žáků. Čtyři z nich uvedli, že byli svědkem zesměšňování žáka učitelem před třídou, dva dotazovaní zmínili, že učitel poslal žákovi nevhodnou SMS zprávu.

9.22 Myslíte si, že by se ve školách měla rozšířit pomocí besed, přednášek atd. prevence kyberšikany?

Graf 22: Myslíte si, že by se ve školách měla rozšířit pomocí besed, přednášek atd. prevence kyberšikany

Tabulka 23: Myslíte si, že by se ve školách měla rozšířit pomocí besed, přednášek atd. prevence kyberšikany

Myslíte si, že by se ve školách měla rozšířit pomocí besed, přednášek atd. prevence kyberšikany	
Ano	56 %
Ne	15 %
Myslím, že máme dost informací, abych si situaci vyřešil sám	29 %

Z celkového počtu 135 (100 %) respondentů si 56 % dotazovaných žáků myslí, že by bylo vhodné uspořádat ve školách besedy, přednášky, atd., aby se zvýšila prevence kyberšikany. 15 % respondentů si nemyslí, že by bylo nutné ve školách proti kyberšikaně nějakým způsobem preventivně zasahovat, 29 % respondentů uvedlo, že mají dost informací o kyberšikaně, aby si danou situaci vyřešili sami.

10 Diskuze

Výzkumná otázka č. 1: Kolik dotazovaných pubescentů se s kyberšikanou setkalo?

Z výzkumu plyne, že 95 % respondentů se nestalo obětí kyberšikan (viz. tabulka č. 9). Myslím si tedy, že na výsledek má částečně také vliv poměrně vysoká informovanost pubescentů na mnou zkoumané základní škole. Respondenti mají dostatečné informace o kyberšikaně, které získali díky dobré prevenci ve škole formou přednášek a besed.

Výzkumná otázka č. 2: Je informovanost o kyberšikaně u pubescentů dost vysoká?

Z tabulky č. 5 vyplývá, že 96 % respondentů ví, co je to kyberšikana, z čeho soudím, že informovanost o kyberšikaně je obecně dostatečná. Za úvahu stojí také skutečnost, že FZŠ Tererovo nám. 1, Olomouc je fakultní školou. Domnívám se, že je zde tedy zabezpečen dostatečně velký počet besed a přednášek na téma kyberšikana. Proto si tedy, dle mého mínění, respondenti myslí, že mají dostatečný přehled o dané problematice a není potřeba prevenci prohlubovat (viz. tabulka č. 23). Myslím si, že na jiné základní škole by průzkum mohl dopadnout jinak, protože škola nemá tuto problematiku natolik zvládnutou, jako výše jmenovaná škola. Daný problém by si jistě zasloužil hlubší analýzu a výzkum.

Výzkumná otázka č. 3: Kde se respondenti dozvěděli o pojmu kyberšikana?

Z mého zkoumání jsem zjistila, že 91 % respondentů se o kyberšikaně dozvědělo ve škole (viz. tabulka č. 8), což mě poměrně překvapilo. Předpokládala jsem, že více respondentů získalo informace o kyberšikaně od svých kamarádů a vrstevníků, což znovu dokazuje, že informovanost na Fakultní základní škole, Tererovo nám. 1, Olomouc je vysoká a dostatečná.

Výzkumná otázka č. 4: Jak často jsou pubescenti připojeni k internetu?

Z tabulky č. 3 vyplývá, že 81 % respondentů je k internetu připojeno každý den. Pouze 4 % respondentů se k internetu připojuje jednou za týden. V dnešní době pubescenti používají internet již od 5 let (viz. tabulka č. 16). Největší počet dotazovaných žáků (20 %) používá internet již od 7 let. Toto zjištění mě poměrně dost překvapilo, zvláště s přihlédnutím ke skutečnosti, že teprve od 6 let se děti při nástupu na základní školu učí číst, psát a počítat.

Výzkumná otázka č. 5: Jsou respondenti ochotni uvádět své osobní údaje na svém profilu na sociálních sítích?

Z tabulky č. 20 vyplývá, že téměř polovina (43 %) respondentů se nebrání zveřejňování svých osobních údajů na různých sociálních sítích (Facebook, Lide.cz, atd.). Vzhledem k odpovědi na výzkumnou otázku č. 1, z níž plyne (viz. tabulka č. 9), že 95 % dotazovaných žáků se dosud nestalo obětí kyberšikan, mě tato odpověď značně překvapila. Očekávala bych, že při tak vysokém procentu ochoty sdílet své osobní údaje bude postižených kyberšikanou mnohem více.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problematikou, která je v současné době velmi často řešena, jak v praktickém životě, tak i v médiích - šikanou a kyberšikanou. Cílem práce bylo představit kyberšikanu jako specifickou formu šikany. Práce je rozdělena na dvě základní části, teoretickou a praktickou část.

V teoretické části jsem rozebrala oba dva fenomény. Kromě toho jsem se zabývala také psychickými problémy, které mohou šikanu a kyberšikanu provázet. Dotkla jsem se i právní stránky tohoto tématu v podobě zákonů, které s těmito jevy úzce souvisí. Jelikož na školách je šikana a kyberšikana stále častějším jevem, je nutno do budoucna jim věnovat mnohem větší pozornost a klást důraz především na jejich prevenci. Cílem této části bylo upozornit na tyto jevy, které jsou zálučné a často velice nebezpečné.

V praktické části jsem zjišťovala, do jaké míry jsou žáci 2. stupně základní školy informováni o kyberšikaně. Zjistila jsem, že na mnou zkoumané základní škole je prevence poměrně dosti vysoká. To příkládám také faktu, že škola je fakultní základní školou Univerzity Palackého v Olomouci. Odpovědi v mém dotazníku mi pomohly zjistit pohled žáků na danou problematiku. K sociálním sítím se žáci v dnešní době připojují ve většině případů každý den. Převážně si chatují s kamarády, stahují si filmy či písničky. Osobně se s kyberšikanou setkalo ovšem minimum dotazovaných (dle mého výzkumu pouhých 5% žáků). Tito se s danou situací nejčastěji svěřili svým kamarádům. Zhruba stejné množství žáků uvedlo, že již v minulosti použilo některou z forem kyberšikany vůči svému kamarádovi. Motivem jejich jednání byla snaha někoho zesměšnit, na účet někoho se pobavit, nebo to dělali prostě jen z nudy. Téměř všichni žáci z výzkumného vzorku dokážou význam tohoto pojmu vysvětlit. Ve valné většině o něm získali informace právě ve škole. Mnozí z nich si ale tento pojem zužují jen na urážky a vyhrožování své osobě pomocí sociálních sítí. Téměř tři čtvrtiny respondentů se domnívají, že by se před kyberšikanou dokázaly účinně ubránit. Sami se ale zatím nikdy nedostali do situace, že by daný problém museli řešit v reálném životě. Poměrně dost mě ale překvapil fakt, že v téměř polovině případů pubescenti komunikují po sociálních sítích s naprosto cizími osobami a někdy i tímto způsobem ventilují svá citlivá data, aniž by si ověřili, s kým jsou vlastně v kontaktu.

Seznam použité literatury

Literatura

- BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. 1. vyd. Praha: ISV, 2003. 197 s. Pedagogika. ISBN 80-86642-08-9.
- ČAPEK, Robert. *Odměny a tresty ve školní praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 160 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1718-0.
- DAŘÍLEK, Pavel. *Agrese a šikana u dětí a možnosti jejich zvládnutí*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 60 s. Studijní opora. ISBN 978-80-244-3758-3.
- EDELSBERGER, Ludvík et al. *Defektologický slovník*. 3. upr. vyd. Jinočany: H & H, 2000. 418 s. ISBN 80-86022-76-5.
- ELLIOTT, Julian a PLACE, Maurice. *Dítě v nesnázích: prevence, příčiny, terapie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. 206 s. Psyché. ISBN 80-247-0182-0.
- ELLIOTT, Michele. *Jak ochránit své dítě*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 173 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-034-0.
- FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 218 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2781-3.
- HERZOG, Rupert. *Násilí není řešení: prevence násilí a management konfliktu ve školách*. 1. vyd. v českém jazyce. Plzeň: Fraus, 2009. 120 s. Moderní pedagogika v teorii a praxi. ISBN 978-80-7238-850-9.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 265 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4. ISBN 9780878225378.
- LOVASOVÁ, Lenka. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 28 s. ISBN 80-86991-65-2.
- MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 152 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2310-5.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2., rozš. vyd, v Academii. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. 437 s. ISBN 80-200-0625-7.

NEVŘALA, Jan. *Základy forenzní psychologie*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2005. 139 s. ISBN 80-7368-037-8.

PLEVOVÁ, Irena. *Kapitoly z obecné psychologie II*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. 76 s. Skripta / Univezita Palackého. ISBN 80-244-0963-1.

ROBIN M. KOWALSKI, Robin M.Susan P. *Cyber bullying bullying in the digital age*. Malden, MA: Blackwell, 2008. ISBN 9780470693346.

ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 95 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-049-9.

VÁGNEROVÁ, Kateřina, a kol. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 147 s. ISBN 978-80-7367-611-7.

VÁGNEROVÁ, Kateřina, ed. et al. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. 152 s. ISBN 978-80-7367-912-5.

WILLARD, Nancy E. *Cyberbullying and cyberthreats: responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress*. Champaign, Ill.: Research Press, c2007, v, 311 p.

Články

Macháčková, Pavla. Kyberšikana: ubližování bez hranic. *Psychologie dnes*. 2007, roč. 3, č. 9, str. 9-10.

Internetové zdroje

Víte co je to KYBERŠIKANA?: Nejčastější projevy. [online]. 2009 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/vite-co-je-kybersikana.aspx>

E-Besedy: Kyberšikana. [online]. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.e-besedy.cz/data/documents/kybersikana-web.pdf>

Seznam příloh

Příloha 1 – Trestní zákoník

Příloha – 2 Dotazník

Seznam příloh

Příloha 1 - Trestní zákoník

V České republice neexistuje žádná speciální právní norma, která by upravovala kyberšikanu a s ní související skutečnosti. Nicméně projevy kyberšikany lze označit za trestné činy či přestupky.

Trestní zákoník (Zákon 40/2009 Sb.)

- § 144 Účast na sebevraždě - až 12 let
- § 175 Vydírání - až 16 let
- § 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji - až 8 let
- § 181 Poškození cizích práv - až 5 let
- § 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv - až 10 let
- § 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí - až 8 let
- § 184 Pomluva - až 2 roky
- § 191 Šíření pornografie - až 5 let
- § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií - až 8 let
- § 209 Podvod - až 10 let
- § 230 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací - až 8 let
- § 231 Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat - až 5 let
- § 232 Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti - až 2 roky
- § 352 Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci - až 3 roky
- § 353 Nebezpečné vyhrožování - až 3 roky
- § 354 Nebezpečné pronásledování - až 3 roky
- § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod - až 3 roky
- § 357 Šíření poplašné zprávy - až 8 let

§ 144 Účast na sebevraždě

(1) Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti nebo na těhotné ženě.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let nebo na osobě stížené duševní poruchou.

§ 175 Vydírání

(1) Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin nejméně se dvěma osobami,
- c) spáchá-li takový čin se zbraní,
- d) způsobí-li takovým činem značnou škodu,
- e) spáchá-li takový čin na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinností, nebo
- f) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312), nebo
- c) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.

(4) Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

§ 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, neoprávněně zveřejní, sdělí, zpřístupní, jinak zpracovává nebo si přisvojí osobní údaje, které byly o jiném shromážděné v souvislosti s výkonem veřejné moci, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán, kdo, byť i z nedbalosti, poruší státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti tím, že neoprávněně zveřejní, sdělí nebo zpřístupní třetí osobě osobní údaje získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem,
- c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo
- d) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

§ 181 Poškození cizích práv

(1) Kdo jinému způsobí vážnou újmu na právech tím, že

- a) uvede někoho v omyl, nebo
- b) využije něčího omylu,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 jinému značnou újmu na právech,
- b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo
- c) vydává-li se při takovém činu za úřední osobu.

- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 jinému újmu na právech velkého rozsahu, nebo
 - b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

§ 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv

(1) Kdo úmyslně poruší tajemství

- a) uzavřeného listu nebo jiné písemnosti při poskytování poštovní služby nebo přepravované jinou dopravní službou nebo dopravním zařízením,
- b) datové, textové, hlasové, zvukové či obrazové zprávy posílané prostřednictvím sítě elektronických komunikací a přiřaditelné k identifikovanému účastníku nebo uživateli, který zprávu přijímá, nebo
- c) neveřejného přenosu počítačových dat do počítačového systému, z něj nebo v jeho rámci, včetně elektromagnetického vyzařování z počítačového systému, přenášejícího taková počítačová data, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v úmyslu způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch

- a) prozradí tajemství, o němž se dozvěděl z písemnosti, telegramu, telefonního hovoru nebo přenosu prostřednictvím sítě elektronických komunikací, který nebyl určen jemu, nebo
- b) takového tajemství využije.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin ze zavrženíhodné pohnutky,
- c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo
- d) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako úřední osoba,

- b) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu, nebo
- c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

(5) Zaměstnanec provozovatele poštovních služeb, telekomunikační služby nebo počítačového systému anebo kdokoli jiný vykonávající komunikační činnosti, který

- a) spáchá čin uvedený v odstavci 1 nebo 2,
- b) jinému úmyslně umožní spáchat takový čin, nebo
- c) pozmění nebo potlačí písemnost obsaženou v poštovní zásilce nebo dopravovanou dopravním zařízením anebo zprávu podanou neveřejným přenosem počítačových dat, telefonicky, telegraficky nebo jiným podobným způsobem, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

(6) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 5 škodu velkého rozsahu, nebo
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

§ 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí

(1) Kdo neoprávněně poruší tajemství listiny nebo jiné písemnosti, fotografie, filmu nebo jiného záznamu, počítačových dat anebo jiného dokumentu uchovávaného v soukromí jiného tím, že je zveřejní, zpřístupní třetí osobě nebo je jiným způsobem použije, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový nebo jiný prospěch, způsobit jinému škodu nebo jinou vážnou újmu, anebo ohrozit jeho společenskou vážnost.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

- b) spáchá-li takový čin vůči jinému pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,
- c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo
- d) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

§ 184 Pomluva

(1) Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

Příloha 2 – Dotazník

Povědomí o kyberšikaně u žáků 2. stupně ZŠ

Dobrý den, jmenuji se Tereza Vyskočilová, studuji Pedagogickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci. Tento dotazník je součástí mé bakalářské práce. Téma mé práce je Kyberšikana - informovanost u žáků 2. stupně ZŠ.

Dotazník je **anonymní**. Prosím nepodepisujte se. Postup: Zakřížkujte vždy vaši odpověď. Na odpovědi bez možnosti výběru napište vlastní odpověď či názor.

Předem děkuji za vaše odpovědi a váš čas.

V Olomouci dne _____

1. Uveďte prosím vaše pohlaví.

- Dívka Chlapec

2. Jak často jste připojen/a k internetu?

- Jednou týdně Vícekrát za týden Každý den

3. Co obvykle děláte na internetu? Můžete vybrat i více odpovědí.

- Tvořím webové stránky Chatuji s kamarády Posílám emaily
- Hraji hry Stahuji písničky, filmy Jsem na sociálních sítích
- Jiná možnost (doplň) _____

4. Slyšel/a jste někdy o kyberšikaně?

- Ano Ne

5. Co si představujete pod pojmem kyberšikana, stručně popište.

6. Uveďte způsoby kyberšikany, jaké znáte:

- Mobilní telefon MMS Sociální sítě (Facebook, Lide.cz)
- SMS

- Video na YouTube
- Email

7. Kde jste se dozvěděli o pojmu kyberšikana?

- Ve škole
 - Z internetu či televize
 - Od kamarádů
 - Z jiných zdrojů (prosím uveďte)
-

8. Stal/a jste se někdy obětí kyberšikany?

- Ano
- Ne

9. Jak jste to řešili?

- Svěřil/a jsem se kamarádům.
 - Řekl/a jsem to učiteli.
 - Svěřil/a jsem se rodině.
 - Vyhledal/a jsem pomoc u Policie ČR, Linky bezpečí apod.
 - Nikomu jsem se s mým problémem nesvěřil/a a snažila jsem se to vyřešit sám/sama.
 - Nasetkal/a jsem se s kyberšikanou.
 - Jiná varianta (prosím uveďte):
-
-

10. Víte jak se ubránit před kyberšikanou?

- Ano
- Ne

11. Zabránil/a jste někdy kyberšikaně?

- Ano
- Ne

12. Použil/a jste někdy kyberšikanu na svého kamaráda/ kamarádku?

- Ano
- Ne

13. Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ANO, napiš důvod tohoto jednání:

14. Od kolika let používáte mobilní telefon?

15. Od kolika let používáte internet?

16. Komunikujete pomocí internetu s cizími osobami?

- Ano
- Ne

17. Ověřujete si na sociálních sítích pravdivost profilu, než si s danou osobou začnete psát o soukromých věcech?

- Ano
- Ne

18. Naboural se vám někdy někdo na sociální síť a využil to proti vám?

- Ano
- Ne

19. Uvádíte na svůj profil (na Facebook, Lide.cz, apod.) svoje osobní údaje?

- Ano
- Ne

20. Slyšel/a jste někdy, že by učitel použil kyberšikanu vůči žákovi?

- Ano
- Ne

21. Pokud ano, jakou formou?

22. Myslíte si, že by se ve školách měla rozšířit pomocí besed, přednášek atd. prevence kyberšikan?

- Ano
- Ne
- Myslím, že máme dost informací, abychom si situaci vyřešili sami

Anotace

Jméno a příjmení:	Tereza Vyskočilová
Katedra:	Katedra psychologie a patopsychologie
Vedoucí práce:	PhDr. Kamila Holásková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Kyberšikana - informovanost u žáků 2. stupně ZŠ
Název v angličtině:	Cyber grooming - Awareness of Students at Lower - secondary Schools
Anotace práce:	Ve své bakalářské práci „Kyberšikana – informovanost u žáků na 2. stupni ZŠ“ se zabývám problémem výskytu kyberšikany na základní škole. Práce je zaměřena i na šikanu, která je stálým tématem dnešní doby. Praktická část byla zaměřena na žáky základní školy a zkoumala jsem problematiku a prevenci kyberšikany.
Klíčová slova:	Agrese, agresivita, šikanování, šikana, kyberšikana, kyberprostor, prevence, internet, sociální síť, oběť, agresor, základní škola
Anotace v angličtině:	In my bachelor thesis Cyber grooming - Awareness of 2nd grade of elementary school focuses on the issue of cyber grooming occurrence in elementary school. The work is focused on bullying which is a constant theme of our time. The practical part is aimed at primary school pupils and analysed the problem and prevent cyber grooming.
Klíčová slova v angličtině:	Aggression, aggressiveness, bullying, cyber grooming, cyberspace, prevention, internet, social Network, victim, aggressor, primary school

Přílohy vázané v práci:	Trestní zákoník Dotazník
Rozsah práce:	56 stran
Jazyk práce:	Český jazyk